

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2023/24:12

Fredagen den 10 november

§ 1 Utrikesfrågor – försvar

Försvarsminister Pål Jonson

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 23 maj 2023**

Återrapport från informellt ministermöte den 29–30 augusti 2023

**Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 14 november 2023**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar försvarsminister Pål Jonson med medarbetare varmt välkomna.

Först gäller det en återrapport från mötet den 23 maj samt återrapport från det informella mötet den 29–30 augusti. Har ministern något att tilläga muntligt till det skriftliga?

Anf. 2 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Jag skulle vilja komplettera muntligt.

EU:s försvarsministermöte den 23 maj fokuserade på EU:s stöd till Ukraina. Diskussionerna berörde främst EU:s militära stöd till Ukraina, det vill säga Eumam Ukraina, implementeringen av strategin för artilleriammunition som innefattar tre spår samt stöd till Ukraina via den europeiska fredsfaciliteten.

En majoritet av medlemsstaterna underströk vikten av fortsatt stöd till Ukraina, där EPF och Eumam Ukraina var viktiga delar. Ett stort antal medlemsländer lyfte även fram vikten av ökad produktionsförmåga i Europa.

Låt mig också säga några ord om mötet i Toledo den 30 augusti 2023. Det var ett informellt försvarsministermöte. Även det fokuserade på EU:s stöd till Ukraina. Försvarsministrarna diskuterade även där EU:s militära stödinsats Eumam Ukraina, implementeringen av strategin för artilleriammunition, som innefattar tre spår, samt EU:s bidrag till säkerhetsåtagandena för Ukraina.

En majoritet av medlemsstaterna framhöll även där vikten av fortsatt stöd till Ukraina och behovet av långsiktiga åtaganden från EU i linje med Europeiska rådets slutsatser från den 29–30 juni.

Utöver detta diskuterade försvarsministrarna även de regionala och globala konsekvenserna av Rysslands aggression mot Ukraina med speciellt fokus på Niger, västra Balkan och det östliga partnerskapet.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor på den muntliga orienteringen.

Vi går vidare och börjar med dagordningspunkt 3, Aktuella frågor. Det är en informationspunkt.

Anf. 4 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Under denna dagordningspunkt informerar EU:s höga representant Josep Borrell om aktuella frågor på det utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska området. Även om ståndpunkterna i dessa frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag ändå säga några ord om vad vi tror kan komma upp.

Josep Borrell förväntas ta upp situationen på västra Balkan och läget i EU:s militära insatser i olika regioner. Det handlar till exempel om Eufor Althea, Eumam Ukraina, Eunavfor med Irini, Eunavfor Somalia, EUTM Mali och EUTM Moçambique, för att nämna några. Vi kommer också att bedriva samtal kopplade till utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga RDC.

Utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga är en viktig del i ambitionen att EU som global aktör ska ha förmåga att verka genom hela konfliktskykeln och kunna genomföra hela spektrumet av militära krishanteringsinsatser. Snabbinsatsförmågan ska kunna agera vid kriser utanför unionens gränser. Målsättningen i den strategiska kompassen är att RDC ska vara operativt 2025.

För regeringen är det viktigt att utvecklingen av EU:s snabbinsatsförmåga följer principerna om genomförbarhet, långsiktighet och mervärde.

Anf. 5 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar försvarsministern för informationen och för alla akronymer!

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, EU-stöd till Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 6 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr ordförande! Denna punkt på dagordningen fokuserar på EU:s militära stöd till Ukraina. Eventuellt deltar Ukrainas försvarsminister Rustem Umjerov inledningsvis via VCT för en informell diskussion med EU:s medlemsländer.

Fokus kommer att ligga på att diskutera långsiktiga säkerhetsåtaganden från EU till Ukraina i linje med slutsatserna som antogs på Europeiska rådets möte den 26–27 oktober. Diskussionen förväntas även beröra arbetsläget för strategin för att förse Ukraina med artilleriammunition, vilket jag strax ska återkomma till.

Sverige kommer att fortsätta att stödja Ukraina så länge det behövs. Regeringen avser att vid FAC understryka vikten av att EU enas om ambitiösa och långsiktiga säkerhetsåtaganden för Ukraina. Viktiga delar i detta kan vara den europeiska fredsfaciliteten, EU:s militära stöd för Ukraina, Eumam, och ett utökat försvarsindustriellt samarbete med Ukraina.

Sverige välkomnar att EU:s höga representant tar processen vidare i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådet. Regeringen avser även att

belysa vikten av att EU:s säkerhetsåtagande koordineras med andra multilaterala och bilaterala ansträngningar.

Den strategi för att förse Ukraina med artilleriammunition som omfattar tre spår och som medlemsstaterna kom överens om i rådet den 20 mars 2023 utgör en viktig del i EU:s fortsatta stöd. Det första spåret handlar om donation från medlemsländernas befintliga lager, det andra spåret handlar om påfyllnad genom gemensam upphandling genom Europeiska försvarsbyrån EDA eller att medlemsstaterna agerar genom ledande nationer och det tredje spåret handlar om att stödja försvarsindustrins ansträngningar för utökad ammunitionsproduktion.

Inom det tredje spåret gjorde kommissionen den 18 oktober i år utlysningar inom ASAP där industrin kan ansöka om stöd till åtgärder för utökad produktion.

Regeringen stöder den trespårsstrategi som medlemsstaterna har kommit överens om. Strategin syftar till att påskynda leveranser och produktion av artilleriammunition för att möjliggöra mer stöd till Ukraina. Sverige stöder initiativ såsom gemensam upphandling från Europeiska försvarsbyrån och kompletterande alternativ som kan bidra till att uppnå det övergripande målet att stödja Ukraina.

Sverige har genom ett sådant komplementärt alternativ inom ramen för det andra spåret tecknat en överenskommelse med Danmark, Finland och Norge om gemensam upphandling av ammunition. I samband med detta har Sverige, Norge och Danmark lagt en första gemensam beställning av artilleriammunition.

I anslutning till försvarsministermötet förväntas också en informell frukostdiskussion med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg. Bland annat avser man att diskutera kritisk infrastruktur med ökat fokus på Östersjön och samarbetet mellan EU och Nato inom olika områden.

Slutligen vill jag också informera om ett möte i Europeiska försvarsbyrån, EDA. I anslutning till FAC försvar har EDA kallat till ett styrelsemöte i ministerformat. Mötet förväntas i huvudsak behandla EDA:s budget för 2024, byråns treåriga planeringsramverk och hållbar finansiering samt förmågeutveckling.

Anf. 7 MARKUS SELIN (S):

Ordförande! Jag tackar försvarsministern.

Vi hade en ganska fyllig genomgång om dessa ärenden i försvarsutskottet i går med statssekreterare Sandvall, och det var till vår belåtenhet.

Vi socialdemokrater har ingen annan ståndpunkt, men vi vill för EU-nämndens kännedom ge ett medskick. Vi stöder och gillar trespårsstrategin överlag, men någonstans här och nu är det läge att gå från samtal om donation, påfyllnad, ramavtal och ekonomiska incitament till att öka trycket på produktionskapaciteten. Vi kan inte längre tala om mångårig framställning av produktionsapparater. Det måste gå snabbare.

Anf. 8 HÅKAN SVENNELING (V):

God morgon, ministern! Det finns givetvis stöd för regeringens ståndpunkt, Sveriges ståndpunkt, här. Jag tycker att det är bra att det finns ett brett stöd inom den politiska kretsen i Sverige.

Jag funderar på hur det ser ut i andra medlemsstater. Vi har sett en politisk utveckling i en del medlemsstater som oroar när det gäller stödet till Ukraina. Jag undrar om det finns några nya signaler om medlemsstater inom vilka det finns ett visst ökat tvivel.

Anf. 9 ANNA LASSES (C):

Herr ordförande! Jag tackar ministern för redogörelsen. Jag är inne på samma spår som Socialdemokraterna, om att gå från ord till handling.

Jag har en lite mer konkret fråga: När beräknas egentligen mer ammunition kunna komma Ukraina till del? Jag undrar också hur det går med möjligheten för Ukraina att köpa ammunition direkt.

Anf. 10 RASMUS GIERTZ (SD):

Herr ordförande! Jag tackar ministern för dragningen. Sverigedemokraterna har sedan krigsutbrottet den 24 februari 2022 stöttat Ukraina och de stödpaket som har beslutats. Vi har som parti en återhållsam inställning till unionens försvars- och säkerhetspolitik då det är vår bestämda uppfattning att det även i fortsättningen ska vara en nationell angelägenhet.

I frågan om försvarsindustriellt samarbete och försvarsindustriellt stöd till Ukraina ställer vi oss däremot bakom regeringens ståndpunkt i frågan. Vi vill dock understryka tidigare nämnda ståndpunkt kring EU:s försvarsindustriella satsningar.

Inom ramen för försvarsutskottets ordinarie verksamhet har vi återkommande påtalat behovet av att regeringen aktivt arbetar med att företräda och verka för svenska intressen, framför allt i frågan gällande försvarsindustrin och ägandeskapsfrågan, där EU mer än en gång har försökt begränsa möjligheten till kontakt för svenska företag med utländska ägare, så kallat tredjeland.

Sverigedemokraterna förutsätter att regeringen fortsätter sitt arbete med att regelverket utformas på ett så konkurrenskraftigt sätt som möjligt och att svensk försvarsindustri har likvärdiga möjligheter som tyska, franska, spanska och italienska försvarsföretag när utlysningarna kommer. I övrigt har vi inga andra synpunkter.

Anf. 11 ANNA LASSES (C):

Centerpartiet står naturligtvis starkt bakom regeringens ståndpunkt.

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Då tolkar jag det som att det från Vänsterpartiet, Centerpartiet och Sverigedemokraterna främst var frågor. Jag noterar också Markus Selins medskick som vi tar med oss.

Jag börjar i den ändan. Socialdemokraternas medskick tangerar Centerpartiets fråga när det gäller vilka åtgärder man har vidtagit. Regeringen har fattat beslut om att möjliggöra riktade upphandlingar till ett begränsat antal leverantörer av artilleriammunition. Detta kommer att ske på nordisk grund, där vi har ett allt starkare samarbete när det kommer till försörjningssäkerhet av artilleriammunition. Det är alltså en aktiv handling. Då får man välja bort konkurrensupphandling, men det skickar signalen till ett begränsat antal leverantörer att det kommer att bli många

upphandlingar under en lång tid framöver. Det behövs, inte minst när det kommer till artilleriammunition.

En fråga gällde när stödet i form av detta kommer. Det sker löpande. Det är inte bara EU som koordinerar detta. Inte minst finns det ett centralt samarbete inom det som heter Ukraine Defence Contact Group där medlemsländer återkommande både gör utfästelser och levererar artilleriammunition och annan typ av ammunition till Ukraina. Vårt 14:e stödpaket innehåller specifikt en komponent med artilleriammunition. Sverige bidrar alltså också med stöd till Ukraina. Jag vill understryka att vi både vidtar åtgärder och donerar för att stärka den industriella basen och levererar ammunition till Ukraina.

När det kommer till Håkan Svennelings fråga om hur stödet ser ut, har jag naturligtvis noterat olika tidningsuppgifter under hösten om hur olika val kan påverka detta. Samtidigt är den övergripande bilden, både från det informella försvarsministermötet i Toledo och i andra sammanhang, att stödet fortfarande är starkt och kompakt.

Vår bedömning är att vi kommer att behöva utforma det och göra det långsiktigt. Stödet utvecklas också hela tiden. Det är utbildningsinsatser och donationer som sker inom ramen för EU. Det sker också ett mycket intensivt arbete i Ukraine Defence Contact Group för att göra stödet långsiktigt och uthålligt.

När det gäller Sverigedemokraternas fråga om tredjeländer har Sverige alltid varit en stark förkämpe – både den föregående regeringen och den här regeringen – för att inkludera tredjeländers deltagande i allra möjligaste mån. Inte minst är detta viktigt för Ukrainas del. För dem är det naturligtvis inte centralt varifrån ammunitionen kommer utan att den verkligen kommer.

När det gäller ASAP har det också varit ett medvetet val att Norge ska kunna delta i detta, inte minst att Nammo, det företag som är kärnan i samarbetet med artilleriammunition mellan våra nordiska länder, ska kunna delta. Som ni säkert vet har Sverige, Danmark och även Norge fattat beslut om att genomföra en upphandling av artilleriammunition som kommer att verkställas under 2024.

Anf. 13 ORDFÖRANDEN:

Jag kan då konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Jag konstaterar att det inte finns något att säga under dagordningspunkt 5, Övriga frågor. Då tackar vi ministern för informationen och deltagandet vid dagens EU-nämndssammanträde och önskar en trevlig helg när den inträder.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Tack, herr ordförande!

§ 2 Utrikesfrågor

Utrikesminister Tobias Billström

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor
den 23 oktober 2023

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor den 13 november 2023

Anf. 15 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar utrikesministern med medarbetare varmt välkomna.

Finns det något att muntligen tillägga till den skriftliga återrapporten?

Anf. 16 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr ordförande! Det är trevligt att vara här. EU-nämnden har mottagit den skriftliga återrapporten, och jag har inget att tillägga.

Anf. 17 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går till dagordningspunkt 3, Aktuella frågor.

Det är en informationspunkt.

Anf. 18 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr ordförande! Rådets nästa möte hålls den 13 november i Bryssel, och på dagordningen står fyra diskussionspunkter: Rysslands aggression mot Ukraina, Armenien–Azerbajdzjan, situationen i Israel och regionen samt utrikespolitiska dimensioner av ekonomisk säkerhet.

Den höga representanten Josep Borrell väntas vid mötet ta upp västra Balkan som aktuell fråga, och även om ståndpunkter om aktuella frågor inte ska förankras i riksdagen vill jag säga några ord om detta. Den höga representanten väntas beröra utrikesministermötet mellan EU och västra Balkan som ägde rum i anslutning till FAC. Diskussionen blir ett tillfälle för Sverige och EU att välkomna de reformer som länderna på västra Balkan har åstadkommit och uppmuntra till fortsatta reformansträngningar, inklusive att fullt ut anpassa sig till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Anf. 19 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går till dagordningspunkt 4, Rysslands angrepp mot Ukraina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 20 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Sverige kommer att fortsätta att stödja Ukraina så länge det behövs, och vi måste vara beredda på att Rysslands aggression mot Ukraina kan komma att pågå under en längre tid. Vi måste tillsammans i EU och med Nato och andra partner säkerställa att Ukraina kan försvara sig och återta sitt territorium. Regeringen avser därför att understryka vikten av att EU når fram till ambitiösa och långsiktiga säkerhetsåtaganden för Ukraina.

Ukrainas öde är sammanflätat med hela Europas, och mot denna bakgrund är det av centralt intresse för Sverige att stödja Ukrainas EU-

närmande. Den 8 november presenterade EU-kommissionen sitt utvidgningspaket och sin utvärdering av Ukrainas förutsättningar att inleda anslutningsförhandlingen. Regeringen välkomnar kommissionens rapport och uppmanar EU:s medlemsstater att inta ett positivt förhållningssätt till frågan om att inleda anslutningsförhandlingen. Reformarbetet pågår i en imponerande takt trots den ryska aggressionen, och Sverige kommer att hjälpa Ukraina att behålla den höga takten i detta arbete.

Det är avgörande att bibehålla momentum för Ukrainas fredsformel. Den baseras på folkrätten, inklusive Ukrainas territoriella integritet, och är den enda fredsplan som diskuteras. Regeringen avser att välkomna det breda deltagandet vid mötet om Ukrainas fredsformel som hölls i Malta den 28–29 oktober i år och uppmana EU:s medlemsstater att engagera sig i de olika arbetsgrupperna inom fredsformeln.

Som regeringen tidigare har informerat om har Sverige tagit på sig rollen att leda arbetsgruppen för kärnsäkerhet tillsammans med Ukraina, Tjeckien och Frankrike.

Att stödja Ukraina innebär också att öka trycket på Ryssland och Belarus. Regeringen avser att framhålla vikten av att ett tolfte sanktionspaket kan antas så snart som möjligt och att ett sådant paket innehåller ytterligare åtgärder som hindrar kringgående. Regeringen ser med allvar på förekomsten av sanktionskringgående, och vi arbetar tillsammans med EU och inom EU för att täppa till kryphålen. Det handlar bland annat om att öka medvetenheten hos nationella myndigheter och företag men även om nya åtgärder för ökad styrning och kontroll av efterlevnaden av gällande sanktioner.

Gällande Belarus är det också viktigt att EU fortsätter att stödja de demokratiska krafterna och bejaka deras pro-europeiska vägval. Avseende frysta och immobiliserade ryska tillgångar fortskrider arbetet med att undersöka om avkastningen kan nyttjas för Ukrainas uppbyggnad. Sverige vill se ett konkret förslag från kommissionen på om förvaltningsintäkterna kan beskattas. I slutsatserna från Europeiska rådet den 26–27 oktober uppmanas kommissionen och den höga representanten att i linje med Sveriges position påskynda arbetet för att lägga fram förslag avseende hanteringen av frysta och immobiliserade ryska tillgångar.

Ukraina behöver stöd inför vintern. Ryska attacker mot energiinfrastruktur väntas intensifieras, vilket bland annat riskerar att tvinga människor att lämna sina hem. Med hjälp av det humanitära svenska stödet för 2023 förbereder svenska partnerorganisationer vinterstöd för att svara upp mot de mest akuta och allvarliga behoven. Detta inkluderar värmeaggregat till sjukhus, isolering av bostäder och material till flyktingboenden. Sverige ger dessutom långsiktigt stöd till Ukrainas energiförsörjning, inklusive 300 miljoner kronor till Ukraine Energy Support Fund i år.

Anf. 21 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! Jag tackar utrikesministern för dragningen, och vi stöder till fullo regeringens ståndpunkt i denna fråga.

Det är bra att kringgåendet av sanktionerna tas upp. Tillförseln av pengar till Ryssland är ett stort problem, och därför beslutade riksdagen redan våren 2022 att stoppa import av rysk gas till Sverige. Vi ser dock

fortfarande sådana leveranser till Sverige, och man har alltså inte lyckats stoppa detta trots att andra europeiska länder har förbjudit införsel av rysk gas. Jag har förstått att det är svårt att införa sanktioner mot rysk gas eftersom en del länder fortfarande är beroende av den.

Jag skulle vilja höra hur det går i samtalen och om det finns möjlighet att komma framåt vad gäller att införa gasen i sanktionsregimen. Och hur går arbetet med att ensidigt från svensk sida stoppa införsel av rysk gas till Sverige? Det måste vi ändå ha mandat och behörighet att göra.

Anf. 22 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern för informationen.

Vi stöder också regeringens ståndpunkt. I en tid av ett stort antal oroshärdar i världen och ett ökat antal konflikter och geopolitiska spänningar är det viktigt att Rysslands krig i Ukraina fortsätter att stå högt upp på dagordningen. Som utrikesministern sa hoppas ju Ryssland på ett utdraget krig som ska göra att omvärldens stöd sviktar och att stridsviljan tynar bort. Detta behöver vi ha i åtanke och påminna oss om, och vi behöver säkerställa att ett tryck på Ryssland fortsätter att upprätthållas. Därför är det bra att vi här fortsätter arbetet för att trycka på för ett nytt stödpaket och för att stoppa kringgåendet av sanktioner.

Jag vill särskilt fråga utrikesministern om arbetet när det gäller de immobiliserade ryska tillgångarna. Det blir intressant framöver att ta del av kommissionens och den höga representantens återrapportering utifrån det uppdrag som nu har givits dem om att ta fram konkreta förslag på hur detta ska kunna gå till. Hur ser utrikesministern på utsikterna att komma konkret framåt i närtid? Europeiska centralbanken har ju uttryckt starka tvivel om möjligheterna liksom en del ledare från olika europeiska länder. Hur jobbar Sverige för att bidra till EU-enighet i dessa frågor så att det går framåt och inte hamnar i långbänk? Och hur jobbar Sverige med partnerländer till EU?

Anf. 23 ORDFÖRANDEN:

Jag håller helt med Linnéa Wickman om vikten av att hela tiden ha fokus på Ukraina och Rysslands fullskaliga invasion av landet. Vi måste hela tiden få upp det högt på agendan, för det är lätt att det faller ned.

Utrikesministern nämnde årets vinterpaket till Ukraina. I förra årets vinterpaket ingick i stödet till energisystemen en pott till Moldavien. Moldavien är i allra högsta grad en delfaktor i Rysslands krig mot Ukraina och är starkt påverkat av det. Jag undrar därför om det i övervägandena om stöd till Ukraina finns samma medvetenhet som förra året om Moldaviens sårbarhet.

Anf. 24 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Jag börjar med Jacob Risberg och arbetar mig framåt.

En grundläggande princip för sanktionspolitiken är att sanktioner är som mest effektiva när de har brett internationellt stöd. Det visar inte minst Rysslands aggression mot Ukraina, men vi kan se det också i andra lägen genom historien.

När det gäller flytande fossilgas köps den liksom vanlig fossilgas i ett system som kallas take or pay-contract. Om importören inte tar emot gasen måste den ändå betalas, och sedan kan den ryska exportören sälja gasen en

gång till och således även få betalt en gång till. Det nya priset kommer då att vara högre än det som angavs i kontraktet. Även om den ursprungliga importören vägrar att betala kommer den ryska exportören att tjäna på det, vilket vi givetvis vill undvika eftersom det skulle vara kontraproduktivt i förhållande till vad vi vill uppnå.

Regeringens övertygelse och ambition är att den bästa lagstiftningen tas fram tillsammans med Europeiska unionens övriga medlemsstater. Anledningen till det är enkel: Det är ett gemensamt problem för EU, och ett gemensamt problem kräver gemensamma svar.

Vi vill också undvika en situation där olika länder i Europa gör på helt olika sätt. Detta har också Ukrainas regering varit tydlig med. Apropå det Linnéa Wickman sa är det viktigt att betona betydelsen av enighet i dessa frågor, också politiskt och optiskt, med tanke på vad det skulle innebära om vi skickar signaler om att vi inte göra likadant i denna fråga. Varför är detta viktigt? Jo, av den enkla anledningen att alla har olika lagstiftning på detta område. I en sådan situation skulle möjligheten för Ryssland att hitta kryphål i nationella lagstiftningar öka, och därför är det viktigt att hålla ihop.

Regeringen har en politik på detta område, och det har vi av en anledning.

Linnéa Wickman frågade om de frysta tillgångarna, och det finns en del att säga om det. EU bildade under våren en arbetsgrupp för att föra arbetet med hur frysta ryska tillgångar kan användas för återuppbyggnad av Ukraina vidare. Ett eventuellt beslut om att använda ryska tillgångar till stöd för Ukraina måste ske i enlighet med EU-rätten och folkrätten. För närvarande diskuteras det hur avkastningen från förvaltningen av den ryska centralbankens immobiliserade medel, så kallade windfall contributions, ska kunna användas.

Sverige har efterfrågat konkreta förslag från kommissionen och den höga representanten. På Europeiska rådet den 27 oktober gavs ett uppdrag om att kommissionen och den höga representanten skulle öka takten i arbetet med frysta tillgångar. Vi upplever att vi har varit tydliga från regeringens sida med vad vi tycker, och vi upplever också att uppdraget ligger i linje med den politik som vi önskar se föras på detta område.

Hans Wallmark frågade om vinterpaketet. Precis som jag sa i min inledning såg vi hur de ryska attackerna skapade svåra umbäranden för den ukrainska civilbefolkningen. Men precis som Hans Wallmark pekade på finns det behov av att också väga in vad som kan inträffa på moldavisk sida som ett resultat av Rysslands ambition att göra det svårt även för den moldaviska befolkningen. I oktober i år fattade Sverige beslut om att ge 300 miljoner kronor i energistöd till Moldavien, och det svarar mot den ambition som vi för närvarande har på detta område.

Anf. 25 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Precis som min partivän ledamoten Wickman redogjorde för stöder vi regeringens arbete och stödet för Ukraina.

Frågan om utvidgning kommer tillbaka – den kommer bland annat upp på Europeiska rådets möte i december – men utrikesministern nämnde kort regeringens ståndpunkt när det gäller utvidgningen. Som jag uppfattade det är stödet egentligen ovillkorligt, och jag har även vid ett annat tillfälle noterat att regeringen har en ståndpunkt som indikerar att man är beredd

att avvika från en gammal svensk ståndpunkt om att först lösa ut frågor om långtidsbudget och jordbrukspolitik innan en ny utvidgning kan vara aktuell. Jag skulle därför vilja fråga utrikesministern hur regeringen har resonerat i den frågan.

Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr ordförande! Jag tycker att utrikesministern resonerar klokt kring sanktioner och sanktionsskillnaden mot Ryssland. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att fånga den essens som ändå finns i Jacob Risbergs fråga om vikten av att lägga fokus på den ryska energisektorn.

Jag vet att det sedan tidigare har varit en svensk ståndpunkt att vilja införa sanktioner även mot exempelvis Rosatom, vilket har diskuterats. Jag tycker att det känns som att man i den europeiska debatten tappar bort vikten av att hålla fokus på fossilindustrin och kärnkraftsindustrin i Ryssland och hur viktiga de är för intäkterna till den ryska krigsindustrin.

Jag vill därför bara skicka med regeringen att den ska fortsätta att hålla uppe fokuset och trycket i de frågorna, så att vi får en fortsatt stark sanktionsregim mot Ryssland där man också möter de kringgåenden vi ser – det kom ju en nyhet här i dag om något oljeraffinaderi i Bulgarien, som ett exempel på hur Ryssland ändå lyckas generera intäkter. Det måste vi alltså hålla fortsatt fokus på. Tillsammans med de frysta tillgångarna skulle det vara väldigt viktigt för stödet till Ukraina.

Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Jag börjar med Mathias Tegnér's fråga. Det är helt riktigt; som jag sa presenterade EU-kommissionen sitt utvidgningspaket den 8 november, och det har vi välkomnat från regeringens sida. Vi välkomnar kommissionens rapport och uppmanar EU:s medlemsstater att inta ett positivt förhållningssätt till frågan om att inleda anslutningsförhandlingar.

Det årliga utvidgningspaketet, som nu alltså har presenterats, innehåller en analys och en utvärdering också av reformstegen – eller reformframstegen, ska man säga – i de tio länder som nu omfattas av EU:s utvidgningsprocess. Paketet är en central del i arbetet med att slå fast inriktningen för utvidgningspolitiken.

Det är särskilt glädjande att kommissionen rekommenderar att medlemskapsförhandlingar med Ukraina bör inledas. Det är ett kvitto på de imponerande ansträngningar som Ukraina har gjort trots pågående krig, och det är något som den svenska regeringen naturligtvis stöder. Som jag sa utgör Ukrainas EU-närmande ett centralt svenskt intresse, och det är viktigt att vi ser utvidgningspolitiken och Ukrainas del i detta som ett av EU:s mest strategiska instrument för att bygga säkerhet, stabilitet och välstånd i Europa. Det är på den grundvalen vi står när vi argumenterar i denna fråga.

Till Håkan Svenneling kan jag säga att jag också tycker att det är viktigt att hålla fokus på kryphålsproblematiken. Sedan måste man, som jag har redogjort för, ha lite olika takes och smarta sanktioner i detta sammanhang. Det som har inträffat när det gäller Bulgarien, vilket Håkan Svenneling tog upp, handlar om att Kreml har kunnat profitera på ett undantag som EU har gett Bulgarien för att skydda landets invånare från hotande energibrist i spåren av oljesanktionerna mot Ryssland. Det är det som ligger till grund för detta. Detta är naturligtvis något man måste hantera – det är självklart

– men det är viktigt att vi observerar frågorna och sedan täpper till kryphålen när de väl uppmärksammas.

Sedan får man liksom komma ihåg att EU:s sanktioner som antas med enhällighet antas med kompromisser i olika frågor. Det är någonstans så att vi kanske också behöver resonera kring detta i de arbetsgrupper som sitter och jobbar med det.

Anf. 28 ORDFÖRANDEN:

Jag kan då konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Armenien/Azerbajdzjan. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr ordförande! Dagordningens andra diskussionspunkt gäller helt riktigt Armenien och Azerbajdzjan. Situationen i Armenien och Azerbajdzjan skulle ha diskuterats vid FAC den 23 oktober, men diskussionen sköts upp av tidsskäl.

Regeringens ståndpunkt är i grunden densamma nu när frågan tas upp vid rådets möte den 13 november. EU bör fortsätta att stödja Armenien och fördjupa den bilaterala relationen. EU bör också fortsätta att stödja medlingsansträngningarna i syfte att få till stånd en normalisering av relationerna mellan Armenien och Azerbajdzjan. Slutligen bör EU fortsätta att skicka tydliga budskap till Azerbajdzjan.

Precis som vid det förra samrådet är det särskilt angeläget för regeringen att EU fortsätter att stärka sitt stöd till Armenien och landets demokratiskt valda regering. Det är inte minst viktigt att tillmötesgå Armeniens ansats till en utrikespolitisk omorientering närmare EU och bidra till landets motståndskraft mot ryska påverkansförsök. Det är därför glädjande att Europeiska rådet i slutsatserna från sitt möte den 26–27 oktober gav den höga representanten och kommissionen i uppdrag att ta fram ett handlingsalternativ för hur förbindelserna mellan EU och Armenien kan stärkas i alla dimensioner. Detta uppdrag ligger i linje med de inspel som Sverige gjorde i slutsatsförhandlingarna.

EU bör också fortsätta sitt humanitära stöd och stödet genom civilskyddsmekanismen. EU:s och medlemsstaternas humanitära stöd uppgår nu till drygt 37 miljoner euro, och Sverige har bidragit med materiellt och finansiellt stöd genom Sida och MSB till ett värde av 35 miljoner kronor. Framgent bör EU:s stöd också användas för att underlätta integreringen av de flyktingar som väljer att stanna i Armenien. Även på säkerhetsområdet bör EU stärka sitt stöd. Exempelvis bör mandatet för EU:s observationsinsats EUMA breddas för att möjliggöra en större närvaro, inklusive närvaro av representanter för tredjeland.

Utöver stödet till Armenien är det viktigt att rådet fortsätter att stå enat bakom de medlingsansträngningar som görs av Europeiska rådets ordförande Charles Michel. Målet med ansträngningarna bör vara att nå enighet om ett formellt fredsavtal, landgränsens sträckning och öppnandet av kommunikationslänkar. Sedan det förra samrådet har de samtal som planerades i Bryssel mellan Armeniens premiärminister Pasjinjan och Azerbajdzjans president Alijev i slutet av oktober skjutits upp.

Medlingsansträngningarna fortsätter med avsikten att ett möte ska kunna hållas på ledarnivå i slutet av november.

Slutligen är det viktigt att EU fortsätter att skicka tydliga budskap till Azerbajdzjan. Regeringen står fast vid överenskommelsen som slöts i EU-nämnden vid föregående samråd om att EU, i enlighet med den höga representanten Borrells uttalande den 21 september, tydligt bör signalera till Azerbajdzjan att unionen är redo att vidta lämpliga åtgärder om situationen förvärras. I så fall bör ingen åtgärd uteslutas, inklusive sanktioner.

Sverige har sedan det förra samrådet i EU-nämnden verkat enligt denna linje, bland annat genom förslag på skärpta skrivningar i Europeiska rådets slutsatser om Azerbajdzjans ansvar samt genom textförslag inför EU:s uttalanden i multilaterala forum och vid kommande EU-möten med Azerbajdzjan. Sverige kommer också att fortsätta att verka enligt denna linje.

Anf. 30 ANNA LASSES (C):

Herr ordförande! I grunden delar jag regeringens ståndpunkt, så jag säger ingenting om den. Jag vill dock lyfta fram den avvikande ståndpunkt jag anmälde inför förra FAC, det vill säga att vi tycker att man ska driva på för sanktioner i mycket starkare ordalag än vad som sker. Jag vill alltså återigen lyfta fram den ståndpunkten, som vi delade med åtminstone Socialdemokraterna; jag vågar inte säga om det var något annat parti som var med på den.

Jag skulle också vilja lyfta att det vore bra om man tog upp frigivningen av de fångar som finns, exempelvis doktor Gubad Ibadoghlu – jag hoppas att jag uttalar namnet rätt. Det vore bra om det kunde lyftas upp i samband med detta möte.

Anf. 31 HÅKAN SVENNELING (V):

Ordförande! Jag börjar med att konstatera att det som har skett när det gäller folkfördrivningen av armenier från Nagorno-Karabach är ett misslyckande – för EU, för FN och för decennier av ansträngningar för att hitta en lösning på konflikten i regionen. Jag tycker att vi i en tid där många oroväckande händelser sker runt om i vår värld är lite dåliga på att uppmärksamma den folkfördrivning som har ägt rum och vilket misslyckande det är för oss i vårt internationella engagemang.

Med det sagt: I grunden stöder vi regeringens ståndpunkt i nuläget. Det finns goda ambitioner i det som regeringen framför, och jag tycker att det är bra att man har skärpt linjen något. Vi får se lite vad resultatet blir av regeringens ståndpunkt och regeringens arbete i nuläget. Det finns i nuläget ingen mening med att som opposition anmäla en avvikande ståndpunkt och säga att vi vill ha en annan inriktning.

Jag vill dock ändå vara tydlig med vikten av ett tydligt stöd till Armenien, just utifrån att det är Azerbajdzjan som har genomfört folkfördrivningen. Det är också sannolikt Azerbajdzjan som har legat bakom starten av de senaste krigen. Man hade blockaden av Latjinkorridoren, som vi inte lyckades lösa ut och som sedan ledde fram till folkfördrivningen. Tidigare har man varit orienterad mot Ryssland, men nu vill man orientera sig bort från landet.

Till detta kommer att den inhemska situationen i Azerbajdzjan försämrats. Det är tydligt att demokratin krymper, och vi ser nu MR-brott – till exempel det som Anna Lasses nämnde, och jag ska också ge mig på att försöka uttala doktor Gubad Ibadoghlu namn. Vi får se om Arin Karapet kanske kan ge oss det rätta uttalet. Det är viktigt att uppfatta både enskilda fall och den tydliga generella tendensen att demokratin krymper i Azerbajdzjan.

Under den förra diskussionspunkten pratade vi om olja och gas, och i en tid som denna är detta den tydligt ekonomiska möjlighet som Azerbajdzjan har att utgöra ett alternativ till Ryssland. Jag tror att det vore farligt att tro att detta är en bra väg för EU att öka handeln med till exempel Azerbajdzjan. För bara några år sedan hade vi en regering som reste ned och ville stärka de ekonomiska banden till regimen, och jag tror att det vore en väldigt olycklig utveckling både för Sverige och för EU.

Jag tycker alltså att man från regeringens sida ska fortsätta att diskutera sanktioner gentemot Azerbajdzjan, både när det gäller den faktiska folkfördrivningen och när det gäller MR-situationen i landet. Alla alternativ måste finnas på bordet, och det är bra att regeringen har den ingången. Det är därför jag i dag ger stöd till den redovisade ståndpunkten.

Anf. 32 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Jag instämmer i mycket av det som har sagts här tidigare både från Centerpartiet och från Vänsterpartiet.

Vi socialdemokrater kommer att stå fast vid den avvikande ståndpunkt som vi anmälde senast när vi behandlade frågan om situationen mellan Armenien och Azerbajdzjan, inför det förra FAC-mötet. Vår ståndpunkt handlade om behovet av att faktiskt driva frågan om sanktioner gentemot Azerbajdzjan, vilket ändå skiljer sig från hur den svenska ståndpunkten ser ut nu och utifrån hur utrikesministern uttalar sig muntligen här. Någonstans är det nämligen skillnad mellan att konstatera att sanktioner inte kan uteslutas och att tycka att man ska driva frågan om sanktioner. Häri konstaterar jag ändå att det finns en skillnad.

Det handlar också om det som Håkan Svenneling har varit inne på om att vi ändå har sett en förvärrad situation. Trots år av medlingsansträngningar gick Azerbajdzjan in i Nagorno-Karabach för att rensa området från armenier, vilket ju är djupt allvarligt. Vi ser heller ingen ljusning inom Azerbajdzjan när det gäller de mänskliga rättigheterna, situationen för politiska fångar och annat – jag skulle kunna fortsätta. Tvärtom kan vi över tid se en förvärrad situation.

Jag vill alltså vara tydlig med att vi återigen kommer att anmäla en avvikande ståndpunkt när det gäller denna del om vi inte ser att man faktiskt tar in detta med sanktioner i den svenska ståndpunkten. Jag vill också passa på att fråga utrikesministern i vilket läge det skulle vara påkallat att använda sanktionsverket, om vi inte är där nu.

Anf. 33 RASMUS GIERTZ (SD):

Herr ordförande! Jag tackar ministern för redogörelsen. Sverigedemokraterna anmälde en avvikande ståndpunkt när Armenien och Azerbajdzjan senast behandlades i EU-nämnden, men vi ser positivt på att det nu har tillkommit skrivningar som omhändertar de synpunkter vi då

hade gällande framför allt sanktioner. Vi har därför i nuläget ingen avvikande ståndpunkt jämfört med regeringens.

Anf. 34 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr ordförande! Jag ska börja med att svara på Anna Lasses fråga. Sverige tar återkommande upp frågan om mänskliga rättigheter, och vi har kontakter med azerbajdzjanska företrädare. Sveriges ambassadör har bland annat lyft fram fallet med Ibadoghlu direkt med den azerbajdzjanska presidentadministrationen. Även EU-företrädare har lyft fram fallet på hög nivå.

I förberedelserna i Bryssel inför det kommande mötet i samarbetskommittén mellan EU och Azerbajdzjan har Sverige verkat för ett skärpt språk om mänskliga rättigheter. Och i den föreslagna EU-ståndpunkten ingår skrivningar om fallet Ibadoghlu. Det är den linje som vi driver i fråga om detta.

När det gäller Håkan Svennelings synpunkter står regeringen, precis som jag sa tidigare, bakom Charles Michels ansträngningar för att normalisera relationen mellan Armenien och Azerbajdzjan och hitta en lösning på konflikten. Den har, som vi vet, pågått sedan 1990-talet. Den är oerhört komplex. Det är med andra ord ingen lätt uppgift att hitta en långsiktig och hållbar lösning på denna konflikt. Men med detta sagt är de EU-ledda fredssamtalen mellan ländernas ledare en möjlighet. Det ger dem en chans att mötas i direkta samtal med varandra. Vi ser därför positivt även på de samtal som hålls under amerikanskt värdskap mellan ländernas utrikesministrar.

När det sedan gäller frågan om sanktioner, som också har lyfts fram av några som har tagit till orda, finns det några saker som jag har att säga om detta. Det ena är att det naturligtvis är svårt att säga med exakthet vilken utveckling som skulle kunna leda till sanktioner. Det får i sådana situationer bli en diskussion inom EU. Men några exempel på allvarliga händelser är naturligtvis brott mot Armeniens territoriella integritet, brott mot mänskliga rättigheter i Nagorno-Karabach och en förvägrad rätt för armenier att återvända till Nagorno-Karabach.

Det är väldigt viktigt att följa denna utveckling noga. Regeringen stöder därför en permanent FN-närvaro i Nagorno-Karabach, en stärkt EU-insats och fortsatta fredssamtal som instrument för att åstadkomma en sådan övervakning och för att veta om och när det i så fall kommer att bli aktuellt med sanktioner, precis som företrädare för olika partier har lyft fram vid samrådet här i dag.

Anf. 35 ORDFÖRANDEN:

Jag finner att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med avvikande ståndpunkter anmälda från Centerpartiet och Socialdemokraterna kring sanktionsinstrumentet mot Azerbajdzjan.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Läget i Israel och i regionen. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 36 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr ordförande! Dagordningens tredje diskussionspunkt är situationen i Israel och i regionen. Situationen i Israel och i Gaza är fortfarande alarmerande. Strider pågår inne i Gaza, och mer än 70 procent av Gazas

befolkning uppges vara på flykt. Raketbeskjutningen från terrororganisationen Hamas mot Israel fortsätter, och gisslan hålls fortfarande i Gaza. Våldet på Västbanken är mycket oroande med ökat bosättningsvåld mot civila.

EU:s utrikesministrar diskuterade situationen i Israel och Palestina senast den 23 oktober. Europeiska rådet diskuterade situationen även vid det senaste mötet den 27 oktober och antog slutsatser som är vägledande för EU:s agerande. EU står enat i fördömandet av terrororganisationen Hamas attacker mot Israel, i kravet att gisslan omedelbart och villkorslöst släpps och i vår uppslutning för Israels rätt att försvara sig i linje med internationell humanitär rätt. EU står också enat kring vikten av att skyndsamt, säkert och obehindrat säkerställa humanitärt tillträde i Gaza, inklusive genom humanitära korridorer samt att motverka regional eskalering och bidra till ansträngningar för att främja en politisk process mot en tvästatslösning.

Israel har en självklar rätt att försvara sig mot terrorism och urskillningslös raketbeskjutning. Lika självklart är det att Israels legitima respons på Hamas terroristattacker måste ske i enlighet med folkrätten och särskilt den internationella humanitära rätten. Och den internationella humanitära rätten syftar till att begränsa lidandet för civilbefolkningen, och alla parter i en konflikt måste följa den. Det innebär att såväl Hamas som Israel har en skyldighet att så långt som möjligt undvika att skada civila.

Det är fundamentalt att grundläggande förnödenheter, såsom mat, vatten, mediciner och drivmedel skyndsamt och säkert kan föras in i Gaza utan att de kommer Hamas till del. Det är positivt att lastbilar med nödhjälp släpps in i Gaza via gränsövergången från Egypten. Leveranserna behöver fortsätta och i betydligt större omfattning.

Det är viktigt att komma ihåg att Hamas som har styrt Gaza sedan 2007 har ett stort ansvar för det allvarliga läget för civilbefolkningen i Gaza.

Regeringen kommer vid FAC att framföra vikten av fortsatta diplomatiska ansträngningar för att säkra humanitärt tillträde till Gaza samt för att undvika ytterligare regional eskalering. Det är oroande att konfliktnivån och bosättningsvåldet på Västbanken har ökat sedan den 7 oktober. Vi ser även en upptrappning med beskjutning från Libanons territorium och gensvar från Israel. I detta finns betydande risker för bredare destabilisering i regionen.

EU har en viktig roll att spela i samverkan med USA, FN och andra regionala aktörer. Jag har själv samtalat med mina ministerkollegor från en grupp stater inklusive Israel och Palestina.

Det behövs också förnyade insatser för en hållbar fred som även omfattar Gaza. Fredsinitiativet Peace Day Effort, som tagits av EU, Saudiarabien och Arabförbundet, är viktigt i sammanhanget. EU och Sverige ser på sikt ingen annan väg framåt än en framförhandlad tvästatslösning där Israel och Palestina kan leva sida vid sida och samexistera i fred och säkerhet.

Anf. 37 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! Jag tackar utrikesministern för föredragningen. Jag hade hoppats att de skulle komma lite mer nyanserade uttalanden här

jämfört med det utskickade förslaget till svensk ståndpunkt, men jag upptäckte inte att så var fallet.

Jag skulle därför vilja anmäla en avvikande ståndpunkt vad gäller Sveriges ståndpunkt i fråga om detta. Det är framför allt fem punkter som jag skulle vilja ta upp.

Först och främst saknar jag ett omedelbart krav på eldupphör. Situationen i Gaza nu är så fruktansvärd att det inte räcker med humanitära pauser för att förnödenheter, mediciner, mat, vatten och så vidare ska komma de civila till del. Det skulle krävas ett omedelbart eldupphör. Det saknar jag i ståndpunkten.

I onsdags fick vi höra från FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, Volker Türk, att både Hamas och Israel har begått krigsbrott i denna situation. Det är alltså inte bara Hamas fruktansvärda terrordåd som utgör krigsbrott, utan även responsen från Israel och nu framför allt tvångsförflyttningen av civila inom Gaza är ett brott mot folkrätten.

Det innebär att det då tillkommer ett helt annat krav på omvärlden att agera. Och här saknar jag Sveriges ansvar väldigt mycket. I de utskickade ståndpunkterna står det att det behövs förnyade insatser, och så vidare. Men i och med att det begås brott mot internationell rätt krävs det också att det internationella samfundet agerar kraftfullt för att skydda civila. Och där saknar jag Sveriges ansvar i det hela.

Kopplat till att det är folkrättsbrott, eller krigsbrott, som begås av Israel ser jag det som självklart att man fördömer attackerna från Hamas. Men det saknas ett fördömande av Israels agerande i detta fall.

Dessutom handlar det lite grann om den humanitära situationen i Gaza och ansvaret för att se till att det kommer in mat, mediciner och så vidare. Utrikesministern hänvisade till att det kommer in en del lastbilar från egyptiskt håll, vilket såklart är välkommet. Men i de utskickade ståndpunkterna kan man nästan läsa det som att det är Hamas ansvar att se till att de humanitära insatserna kommer in. Men så är det inte i detta läge. Det är Israel som effektivt hindrar att det kommer in fler lastbilar. Det skulle kunna komma in betydligt mer förnödenheter från israelisk sida också. Här ligger ansvaret vad gäller att få in mat, medicin och så vidare helt och hållet på Israel och inte på Hamas.

Slutligen nämnde utrikesministern det eskalerade våldet på Västbanken och att det är mycket allvarligt. Men jag skulle vilja påstå att det är betydligt mer än allvarligt. Vi har de senaste veckorna, efter den 7 oktober, sett att palestinsk mark, jordbruksmark, har konfiskerats. En del palestinska byar har uttraderats helt och hållet. Det har förekommit utomrättsliga avrättningar och mord. Bland annat har 40 barn dödats på Västbanken. Det har förekommit tortyr av palestinska bönder. De har bundits, slagits och urinerats på, inte bara av bosättare utan tillsammans med israelisk militär. Detta är någonting helt annat än en mycket allvarlig situation. Detta är brott mot folkrätten. Här krävs det ett betydligt kraftfullare fördömande av det som sker på Västbanken också.

Anf. 38 ANNA LASSES (C):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för detta.

Man får väl ändå konstatera att det nog inte finns en mer komplex konflikt än den som råder i Israel och i Palestina. Så är det onekligen om man tittar över tid.

Jag har ingen avvikande ståndpunkt. Jag förstår mycket väl hur regeringen resonerar. Och i många stycken tycker jag att det är klokt och balanserat, och i synnerhet ministrarnas agerande i denna fråga. Sedan finns det många saker som man känner borde göras men som inte är möjligt.

Jag tycker att det är positivt att EU har kommit fram till den samstämmighet som man ändå har lyckats med och att man har kommit så pass långt, även om det hade varit önskvärt att man hade kommit ännu längre.

Jag skulle naturligtvis också gärna se ett humanitärt eldupphör genast. Och jag skulle egentligen vilja skicka med regeringen att den ska jobba för det. Men jag ser också problematiken med att få detta till stånd. Men det vore väldigt önskvärt om den jobbade i denna riktning i den situation som råder.

Jag både håller med och håller inte med om det som har sagts från Miljöpartiet. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi förbereder oss för att utreda de krigsbrott som nu pågår. Sedan är det så väldigt många rykten åt alla håll och kanter. Jag tror därför att det är väldigt klokt att man inte stirrar sig blind på exakt var skulden finns just nu men däremot att man samlar in väldigt mycket information för att så snart som det bara går faktiskt verkligen påbörjar den utredning som krävs för att reda ut de brott som begås av bägge sidor. För det är väl ändå ganska klart att det inte bara är en sida som bär ansvaret, även om det är Hamas som har inlett just denna episod. Detta tror jag vore väldigt klokt.

Däremot tror jag att det är oerhört viktigt att man verkligen fokuserar på den enorma humanitära katastrof som råder. Därför vill jag återigen återkomma till att man verkligen försöker jobba för att nå ett humanitärt eldupphör men också naturligtvis försöker få dessa humanitära korridorer att fungera.

Det vore också bra om EU, hur detta än slutar, verkligen på allvar började fundera över hur man ska förhålla sig till det faktum att det finns en massa palestinier som egentligen inte har någonstans att ta vägen. Hur förhåller vi oss till det om de behöver fly? Det tycker jag är viktigt.

Även om EU har en begränsad möjlighet till ansvar – det är naturligtvis oerhört positivt att man jobbar tillsammans i världen – finns det någonting som vi verkligen har hundra procent ansvar för, och det handlar om det som följer inom Europa när det gäller den lavinartade antisemitismen som nu har satt igång men också när det gäller den ganska grundmurade islamofobi som finns redan sedan tidigare. Detta måste verkligen också komma upp i diskussionen. Jag förstår att det inte går att diskutera allt på ett möte. Men detta börjar verkligen kännas akut. Hur ska EU agera i dessa frågor som verkligen är inom området?

Anf. 39 MAGNUS BERTSSON (KD):

Den 7 oktober drabbades många oskyldiga människor i södra Israel av Hamas terrorattack. Det var 1 400 döda, vilket är fler än under självaste kristallnatten – som uppmärksammades på många ställen runt om i världen i går.

Jag hade i förra veckan möjligheten att besöka några av de utsatta ställena, nämligen Sderot och kibbutzen Kfar Aza, och jag fick se förödelsen och resterna av dådet. Det var både skotthål och blodfläckar. Jag hade sedan möjlighet att träffa numera evakuerade invånare från Kfar

Aza som berättade om de fruktansvärda upplevelserna de varit med om den 7 oktober.

Mannen till höger om mig – vi satt i en ring – berättade att hans fru och tre barn kidnappats, och han hade inte hört något mer av dem efteråt. Alla hade familjemedlemmar som antingen mördats eller kidnappats. Budskapet till oss var att göra allt vi kan för att få tillbaka deras kidnappade. De ville också att vi skulle förklara att de grymheter som Hamas genomför är de förbrytelser vi såg hos IS.

Därför tänkte jag ta tillfället i akt att föra deras röst vidare till utrikesministern och fråga om EU gör tillräckligt i frågorna. Gör vi tillräckligt för att få de kidnappade tillbaka och uppmärksamma frågan?

Det andra som de uttryckte var bristen på trygghet och att man ser de demonstrationer som pågår i Europa och på andra ställen till förmån för Hamas eller i varje fall ett ursäktande av handlingarna. Vad gör Europa?

Anf. 40 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern för dragningen.

Den oförsvarliga och storskaliga terrorattack från Hamas sida på civila israeler för drygt en månad sedan, kidnappningar av män, kvinnor och barn, är avskyvärda. Det är ett brott mot folkrätten. Det är bra att det uttrycks tydligt i den svenska ståndpunkten. Självklart måste de kidnappade få komma tillbaka till sina familjer, och de ska ovillkorligen släppas och komma hem.

Kristdemokraterna lyfte fram att vi i går uppmärksammade att det är 85 år sedan kristallnatten. Det är fruktansvärt att se den ökande antisemitismen i vårt eget land, i Europa och i övriga världen. Jag vill göra ett medskick och säga att vi instämmer i det som Centerpartiet lyfte fram, nämligen att det är välkommet om dessa frågor blir en del av diskussionen på FAC – även om jag förstår att det finns mycket att diskutera. Men jag tycker att det är ett viktigt perspektiv.

Samtidigt ser vi den oerhört svåra humanitära situationen för Gazas civilbefolkningen. Det är tusentals dödade på fyra veckor. Enligt FN är drygt 70 procent av de dödade kvinnor och barn. Aldrig har så många FN-medarbetare dödats på så kort tid. Tre veckor in i kriget rapporterade Rädda Barnen att man bedömde att ungefär 3 200 barn hade dödats. En vecka senare befarar jag att det är än fler.

Läkare utan gränser bedömer att ungefär 230 attacker har skett på överfulla sjukhus och vårdinrättningar. Då räknar man in Gaza och Västbanken. Jag kan fortsätta. Vi tar alla del av de hemska bilderna och informationen.

Att få in mat, vatten, medicin och olika typer av förnödenheter och drivmedel samt humanitärt stöd i Gaza måste ske i betydligt större skala än vad vi har sett hittills. Den totala blockaden från Israels sida har förstås inte bidragit till att förbättra situationen på något sätt. Vi vet att civila inte ska betala priset i krig utan de ska skyddas, men det vi har sett de senaste veckorna både i Gaza och efter Hamas attack den 7 oktober är det motsatta. Det är därför det är bra att EU:s stats- och regeringschefer samt utrikesministrar har enats i att driva frågan om humanitära korridorer och pauser. Det absolut viktigaste är att hjälp når fram akut. Det har också varit bra att Sverige ökar det humanitära biståndet till Gaza, även om jag tycker

att det tog lite väl lång tid. Men självklart är det bra att det har aviserats nu.

2023/24:12
10 november

FN:s generalsekreterare har ju upprepat kraven på en humanitär vapenvila. Där anmälde vi socialdemokrater en avvikande ståndpunkt när frågan behandlades senast. För oss är det viktigt med EU-enigheten, och vi kommer därför inte att anmäla en avvikande ståndpunkt i den delen i dag. Däremot vill jag särskilt lyfta fram bosättnarvåldet. Utrikesministern nämnde detta, och det är kortfattat med i den svenska ståndpunkten. Men efter att man konstaterat att frågan är allvarlig lämnas den utan vidare kommentar.

De illegala israeliska bosättningararna är ett hinder för en tvåstatslösning. Den känns långt borta. Samtidigt är det den enda hållbara lösningen för fred och samexistens enligt internationellt erkända gränser. Bosättnarvåldet har förvärrats under en längre tid, men efter den 7 oktober har vi sett en helt ny och extrem nivå. Enligt den israeliska människorättsorganisationen B'Tselem har 13 palestinska samhällen tvångsförflyttats sedan 7 oktober. Flera palestinier har dödats. Jacob Risberg från Miljöpartiet lyfte fram en hel del av den allvarliga och hemska situation vi nu ser på Västbanken. Vi socialdemokrater saknar ett aktivt ställningstagande mot detta. Israel har ett ansvar som ockupationsmakt att upprätthålla ordningen och att kontrollera så att våldsamma bosättare inte tillåts begå övergrepp på palestinier. Tyvärr har vi över tid snarare sett att de illegala bosättningararna har tillåtits och det extrema våldet med attacker varje dag. Vi menar att Sverige tydligare bör lyfta fram att EU ska uppmana Israel att stoppa bosättnarvåldet, och vi avser att anmäla en avvikande ståndpunkt i dag om detta inte tas med i den svenska ståndpunkten på ett mycket tydligare sätt än i dag.

Anf. 41 HÅKAN SVENNELING (V):

Ordförande! Skälet till att jag inte kan ställa mig bakom regeringens ståndpunkt är att den inte kräver eldupphör. Eldupphör är det som krävs utifrån den humanitära situation som råder på marken just nu. Regeringen vill ha humanitära pauser och humanitära korridorer. I praktiken är det det som Israel har gått med på. Det betyder att fyra timmar om dagen kommer det att vara öppet, men 20 timmar om dagen kommer det att vara krig.

I FN:s senaste rapport som kom i natt skriver man att 4 procent av allt dricksvatten som behövs i Gaza kommer in. På fyra timmar ska man lösa vattenfrågan i fråga om de 96 procent som saknas. Det är inte möjligt. Och det är därför som EU, Sverige och omvärlden i stort måste öka trycket på parterna i fråga om eldupphör. Det kräver situationen på marken.

Problemet är också att det inte finns någonstans att fly. Gaza är under blockad sedan 2027 och har i praktiken varit ett utomhusfängelse under lång tid. Nu har den israeliska militären delat upp Gaza i en nordlig del och en sydlig del, och Israel försöker förmå Gazaborna att fly till den södra delen. Problemet är att det inte är i linje med internationell rätt, och det är inte heller något som FN kan understödja eller förbereda sig för. I praktiken tvingar man folk till osäkra platser där det bombas och där det inte finns något mottagande. FN rapporterar nu att i många av flyktinglägren delar 160 personer på en toalett och 700 personer på en dusch. Detta innebär att situationen kräver eldupphör. Men det är också för gisslans skull vi borde kräva eldupphör. Genom att kräva eldupphör

kan vi också låta diplomatin verka för att gisslan ska bli fri. Vi kommer alltid att fördöma Hamas allvarliga brott, och vi kommer alltid att minnas dem. Men vi måste också sätta fokus på att få gisslan fri. Jag tror inte att 20 timmars krig om dagen kommer att lösa den situationen.

Precis som Linnéa Wickman var inne på har situationen drabbat FN hårt med fler i FN-personalen som dödsats än i någon annan konflikt tidigare – många av dem under pågående tjänstgöring. Vi har inte heller sett att några svenskar har frigetts eller tagit sig ut från Gaza. Så jag hoppas att regeringen ökar sina ansträngningar för att det ska ske – vi ser ju andra länder lyckas.

Jag är orolig över att regeringen tog tid på sig att öka det humanitära biståndet. Men i går i utrikesutskottet konstaterade regeringen att man gör en neddragning för UNRWA på 80 miljoner. Jag undrar vad det får för konsekvenser.

Vi behöver komma till en punkt av fred och försoning i Mellanöstern, och vi måste bryta blockaden och stoppa ockupationen. Men i dag är det svårt att se en väg framåt. Precis som Linnéa Wickman sa är det viktigt att lyfta upp det som sker på Västbanken. Gårdagen var en av de dödligaste med 18 döda. Totalt har 175 palestinier dödsats sedan Hamas vidriga attack. Vi får inte släppa blicken på vad som sker på Västbanken utan kräva långsiktiga lösningar där och i Gaza.

Anf. 42 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Jag ska besvara frågorna, men jag behöver göra det lite i klump eftersom det är så många som har berört samma ämnesområden. Jag ska gå igenom detta punkt för punkt.

Låt mig börja med frågan om eldupphör. Den har berörts av flera av dem som har tagit till orda. Israel har rätt att försvara sig mot Hamas attacker i enlighet med folkrätten. Att kräva ett omedelbart eldupphör kan tolkas som en uppmaning till Israel att avbryta bekämpandet av Hamas. Däremot är det förstås viktigt att Israels legitima respons sker i enlighet med folkrätten, inklusive den internationella humanitära rätten. Sverige stöder EU:s position, som formulerades i Europeiska rådets slutsatser den 27 oktober. Där uppmanas till säkert, skyndsamt och obehindrat humanitärt tillträde samt att nödvändiga steg tas, inklusive humanitära korridorer och humanitära pauser för att hjälpen ska nå fram.

Pauserna som har kommit till stånd är självklart något som Sverige välkomnar i enlighet med vårt ställningstagande.

Några har också berört Israels ansvar och frågan om förbrytelser. Bilderna från Gaza är förfärande. Tusentals civila har dödsats och skadats, varav många är barn. Över 1 miljon människor är internflyktingar. Även om Hamas bär ett stort ansvar för den humanitära situationen i Gaza är regeringen djupt oroad över de humanitära konsekvenserna och den israeliska blockaden. Det är av yttersta vikt att fullt och obehindrat humanitärt tillträde säkerställs så att vatten, förnödenheter och bränsle kan släppas igenom och att dessa kommer civilbefolkningen och inte Hamas till del. Detta är viktigt att komma ihåg eftersom det är en del av problemet med införsel.

Jag ska också i det här sammanhanget nämna, vilket är viktigt, att när det gäller frågan om ansvarsutkrävande finns en dimension kopplad till frågan om ICC. ICC genomför utredningar av situationen i Palestina. Det

sker i enlighet med Romstadgan, men där är Israel inte part. Därför är frågan naturligtvis något som fortfarande åvilar ICC. Förundersökningen som genomförs är inte begränsad till krigsförbrytelser utan den omfattar alla brott under Romstadgan.

Jag vill i sammanhanget också understryka, apropå frågan om gisslan, att Sverige naturligtvis kräver att gisslan släpps omedelbart och ovillkorligt. Vi stöder därför de ansträngningar som har gjorts av USA, Qatar, Egypten och ICRC, Internationella rödakorskommittén. Detta är något som jag har tagit upp i mina samtal med qatariska och egyptiska kollegor.

Frågan om bosättningsvård har lyfts av flera av dem som har tagit till orda. Sveriges och EU:s ståndpunkt är att bosättningspolitiken inte bara undergräver tvåstatslösningen utan också strider mot folkrätten och bidrar till en förhöjd konfliktnivå. Vi har en spänd situation på Västbanken i tillägg till det som sker på Gaza. Detta innebär en ökad risk för regional eskalering, vilket är oroande.

EU och Sverige uppmanar Israel att upphöra med bosättningsexpansionen och att leva upp till sina folkrättsliga skyldigheter som ockupationsmakt för att skydda civilbefolkningen. EU, inklusive Sverige, fördömer tydligt attacker från israeliska bosättare mot palestinier och understryker också vikten av ansvarsutkrävande.

Vi noterar att israeliska regeringsföreträdare tydligt tar avstånd från bosättningsvård. Vi förväntar oss effektiva åtgärder för att förhindra detta. När jag i går samtalade med min israeliske utrikesministerkollega Eli Cohen tog jag upp bosättningsvård på det sätt som jag har gett uttryck för.

Vi har också diskuterat frågan om att få ut svenskar från Gaza, och vi har fått uttryckliga löften från den israeliska regeringen om att detta kommer att verkställas inom kort.

Anf. 43 JACOB RISBERG (MP):

Herr ordförande! Tack så mycket, utrikesministern, för svaren! Ett par saker hänger fortfarande i luften lite grann.

Utrikesministern var inne på detta med avståndstagande från bosättningsvård. Problemet på Västbanken just nu är att det inte bara är bosättarna som står för detta våld, utan det sker i många fall med deltagande av israelisk militär. Jag skulle vilja se ett betydligt kraftfullare avståndstagande och en diskussion gentemot Israel.

När det gäller Gaza kommer vi inte att enas om vad som utgör försvar mot Hamas; det har vi nog insett vid det här laget. Men det som sker på Västbanken och den israeliska militärens deltagande i fördrivningen av palestinier är väldigt oroväckande. Det var det ena.

Det andra är, för att återgå till Gaza, responsibility to protect, det vill säga vårt ansvarstagande när det gäller att skydda civila. Vad skulle krävas? Vi kan inte invänta att ICC om två eller tre år ska komma fram till att Israel begick krigsbrott på Gaza. Anledningen till att den överenskommelsen finns är att man ska kunna agera skyndsamt medan brott begås för att kunna gå in och skydda civila. Vad skulle i dagsläget krävas för att man ska inse att omvärlden måste agera och kanske till och med gå in på marken för att skydda civila?

Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V):

Jag tänkte uppehålla mig vid frågan om ICC, Internationella brottmålsdomstolen, som utrikesministern nämnde. Palestina är en statspart, vilket gör att de handlingar som Hamas gjorde sig skyldiga till i Israel omfattas av Romstadgan i och med att det rör sig om palestinska medborgare; de kan därmed dömas för dessa handlingar.

Israels eventuella krigsbrott i Gaza omfattas också i och med att Gaza är palestinskt territorium. Därför finns möjlighet för ICC att utreda de brotten.

Det som inte går att utreda är det som sker i Israel, till exempel mot den arabiska minoriteten. Jag undrar helt sonika om regeringen avser att uppmana Israel att bli statspart i Internationella brottmålsdomstolen.

Anf. 45 LINNÉA WICKMAN (S):

Jag har lyssnat till vad utrikesministern säger när det gäller bosättningsvåldet. Jag tycker att det som har framförts i samtal med israeliska företrädare låter bra.

Vi kommer dock att stå fast vid vår avvikande ståndpunkt. Skälet till detta är att vi nu inför kommande FAC-möte diskuterar vad EU:s utrikesministrar tillsammans skulle kunna komma fram till i denna fråga. Då tror jag att det är väldigt viktigt att detta inte bara lyfts fram från Sveriges sida utan att det också, i ännu högre grad, kan vara viktiga ståndpunkter från EU:s utrikesministrar gemensamt. Vi står alltså fast vid den avvikande ståndpunkten.

Anf. 46 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Jag hör gärna en utveckling kring frågan om antisemitismen i Europa och om den kommer att diskuteras på FAC.

Anf. 47 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Jag ska omedelbart ta tag i den frågan eftersom den föll bort – den är viktig.

Jag hade i går möte med samtliga OIC-ambassadörer, och jag har tidigare träffat Israels ambassadör. Jag har vid dessa samtal lyft fram oro för både antisemitism och naturligtvis islamofobi och xenofobi och gjort väldigt klart vad den svenska regeringen har för syn på detta, nämligen att det inte är acceptabelt vare sig i Sverige eller i någon del av EU. Det är väldigt tydligt från vår sida var vi står, och mitt intryck är att det har tagits emot väldigt väl av de parter vi har haft samtal med.

När det sedan gäller de frågor som lyfts i den andra rundan vill jag först och främst säga att avståndstagandet när det gäller bosättningsvåldet är väldigt tydligt, som sagt var. Det jag har redogjort för här är de ståndpunkter som vi kommer att redogöra för vid utrikesministermötet; det kommer att vara Sveriges linje kring detta. Jag lägger detta på bordet för ledamöternas betraktande.

När det gäller ICC och de följdfrågor som kom vill jag betona att Sverige stöder Internationella brottmålsdomstolen fullt ut. Vi värnar dessutom om domstolens integritet och oberoende. ICC har sedan 2021 en pågående förundersökning på ockuperade palestinska områden.

Hur de regler vi har diskuterat tidigare – i internationell humanitär rätt etcetera – respekteras och om krigsförbrytelser har begåtts måste

naturligtvis bedömas från fall till fall, utifrån den internationella humanitära rätten. Detta är en fråga som kan prövas av rättsliga instanser, inklusive nyss nämnda Internationella brottmålsdomstolen, som har en pågående undersökning, som sagt.

Huruvida Israel ska vara statspart eller inte är däremot inte en fråga för samråd här i nämnden – bara så att vi är klara över detta.

I övrigt har jag inget att tillägga.

Anf. 48 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag följande. Det finns en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna i enlighet med vad Linnéa Wickman har framfört. Det finns en avvikande ståndpunkt från Miljöpartiet i enlighet med Jacob Risbergs fem punkter. Och det finns en avvikande ståndpunkt från Vänsterpartiet i enlighet med vad Håkan Svenneling framfört om eldupphör.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 7, Den utrikespolitiska dimensionen av ekonomisk säkerhet, en diskussionspunkt. Ansvarigt statsråd är Johan Forssell, men ärendet föredras av utrikesminister Tobias Billström.

Anf. 49 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Dagordningens fjärde diskussionspunkt är den utrikespolitiska dimensionen av ekonomisk säkerhet. Kommissionens meddelande om en europeisk strategi för ekonomisk säkerhet presenterades den 20 juni i år. Syftet med strategin är att skapa en ram för en tillförlitlig bedömning och hantering av risker för den ekonomiska säkerheten på EU-nivå, nationell nivå och företagsnivå – detta samtidigt som EU bevarar och ökar den ekonomiska dynamiken.

Utgångspunkten är en kartläggning av risker för unionens ekonomiska säkerhet. Här lyfter man fram leveranskedjors motståndskraft, olika former av säkerhet – fysisk och teknisk säkerhet och cybersäkerhet – samt ekonomiska beroenden och ekonomiskt tvång.

EU:s möjliga åtgärder för att minska dessa risker har samlats i tre kategorier. Det handlar om att skydda mot ekonomiska säkerhetsrisker, om att främja EU:s ekonomiska bas, konkurrenskraft och tillväxt och om internationella partnerskap för att främja ekonomisk säkerhet. Det är en noggrann granskning av riskerna som ligger till grund för strategin men också en medvetenhet om att det ibland kan finnas en spänning mellan att stärka den ekonomiska säkerheten och att säkerställa att EU fortsätter att dra nytta av en öppen ekonomi.

Syftet med strategin är att skapa en ram för tillförlitlig bedömning och hantering av risker för den ekonomiska säkerheten på EU-nivå, nationell nivå och företagsnivå. Samtidigt ska man bevara och öka den ekonomiska dynamiken. Strategin bygger vidare på det arbete som inletts på EU-nivå, inklusive tillämpning av redan befintliga verktyg.

De flesta av de initiativ som nämns i strategin finns redan eller är föremål för förhandling i andra rådskonstellationer. Jag ska inte gå in på dem, men jag vill kort nämna de initiativ som faller under den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, Gusp.

Avsikten är att ekonomisk säkerhet i högre grad ska integreras i Europeiska unionens yttre åtgärder och att samarbetet med tredjeländer ska intensifieras i frågor som rör ekonomisk säkerhet. Det senare kan även omfatta frihandelsavtal och multilateralt samarbete.

Regeringen välkomnar dessa ansatser och framhåller vikten av nära samarbete med USA, Storbritannien och likasinnade länder från den indopacifiska regionen och andra regioner. Partnerskap och samarbete med tredjeländer är nödvändigt för att säkerställa tillgång till teknologi, kapital, kunskap, råmaterial och komponenter.

Det handlar också om att undersöka om riktad användning av instrument inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken kan vara ett sätt att stärka EU:s ekonomiska säkerhet. Detta inkluderar unionens verktyg för hybrid- och cyberdiplomati samt utländsk informationsmanipulering och inblandning. Exempel på sådana instrument är riktade sanktioner, gemensamma utpekanden och gemensam strategisk kommunikation syftande till att möta desinformationskampanjer. Området innefattar också stöd och samarbete med partnerländer som utsätts för fientlig påverkan.

Det framhålls också att partnerskap och samarbete med tredjeländer är nödvändigt för att säkerställa tillgång till teknologi, kapital, kunskap, råmaterial och komponenter.

Regeringen välkomnar en balanserad europeisk ansats för hur EU på bättre sätt kan skydda gemensamma värderingar och intressen och stärka vår säkerhet – detta samtidigt som vi upprätthåller ambitionen att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft och produktivitet. Det är också viktigt att EU:s arbete med ekonomisk säkerhet inte bidrar till att EU uppfattas som protektionistiskt.

Regeringen anser att en balanserad politik för ekonomisk säkerhet ska baseras på en grundlig analys av nuvarande och framtida hot och risker samt hur befintliga verktyg och marknadsmekanismer kan användas för att hantera sådana utmaningar. Först därefter bör nya verktyg övervägas.

Det finns också förslag om att se över ändamålsenligheten hos EU:s förordning om exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden. Det är regeringens uppfattning att det internationellt etablerade exportkontrollregelverket, där kontrollistor över produkter med dubbla användningsområden utarbetats i de multilaterala exportkontrollregimerna, har tjänat EU väl. Detta bör fortsatt utgöra grunden för EU:s kontrollista för produkter med dubbla användningsområden.

Det ska också framhållas att frågan, som har en koppling till nationell säkerhet, är just nationell. Det är viktigt att kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna respekteras.

Anf. 50 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Tack, utrikesministern, för redogörelsen! På något sätt uppfattar i alla fall jag detta som en fortsättning på diskussionen inom EU kopplat till strategisk autonomi, som egentligen initierades av det franska ordförandeskapet. Efter Rysslands angrepp mot Ukraina är det naturligtvis många saker som ser något annorlunda ut än de gjorde för ett antal år sedan. Det fanns många som med visst fog argumenterade för att det initiativet drog mot ett protektionistiskt håll, bort från svenska värden som öppenhet och frihandel.

Jag uppfattar att regeringens ståndpunkt är välbalanserad och tar upp båda aspekterna, men det är väldigt viktigt framåt att vi hamnar rätt i denna avvägning. Jag skulle vilja höra utrikesministern utveckla lite grann kring de diskussioner som eventuellt har föregått den diskussion som kommer att ske på kommande möte, just när det gäller balansen mellan protektionistiska strömningar och öppenhet och frihandel.

Anf. 51 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! Det är en bra fråga, för den ger mig möjlighet att utveckla regeringens politik och hur vi ser på den här frågan lite mer.

Det är viktigt att komma ihåg att strategisk autonomi och strategisk resiliens inte är samma sak. Vi gör skillnad mellan dessa båda. Vår bedömning är att det är bra att EU skaffar sig motståndskraft och att EU funderar igenom de problem som finns, till exempel när det gäller kritiska råvaror och leveranskedjor och så vidare.

Vi är ett land som är för frihandel. Det är detta som har byggt vår ekonomi stark. Det är något som jag också har uppfattat att det över partigränserna finns en stark tradition av. Det är bra att det är på det sättet. Det ändras inte med regeringsskiftet i det här landet.

EU och naturligtvis även Sverige måste stärka sin motståndskraft, sin resiliens, och värna geopolitiska och geoeconomiska intressen och minska beroendena men utan att göra avkall på de grundläggande principerna för frihandel, som fortfarande är avgörande för vår konkurrenskraft och vårt välstånd. Ett väldigt bra exempel på detta är förhållningssättet gentemot Kina, där vi kan ta fasta på kommissionspresidenten von der Leyens ord om att vi behöver ”de-risking” och inte ”decoupling”. Jag utgår från att ledamöterna från sessioner i Europeiska rådets förhandlingar är välbekanta med vad dessa ord representerar, så jag går inte in mer på detta.

Jag hoppas att detta har klargjort var regeringen står och hur vi kommer att driva den svenska linjen framöver.

Anf. 52 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Dagordningspunkt 8 är Övriga frågor. Har utrikesministern något att ta upp på denna punkt?

Anf. 53 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Ordförande! I anslutning till mötet äger även ett EU-västra Balkan-ministtermöte rum.

Anf. 54 ORDFÖRANDEN:

Då tackar jag utrikesminister Tobias Billström med medarbetare för dagens deltagande i EU-nämnden. Jag önskar framför allt de skånska delarna av delegationen en trevlig mårtensafteon. Happy Mårten gås! Det är ju den 10 november i dag.

Anf. 55 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Jag framför samma tack.

§ 3 Allmänna frågor
Statsrådet Jessika Roswall
Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för allmänna
frågor den 24 oktober 2023
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
allmänna frågor den 15 november 2023

Anf. 56 ORDFÖRANDEN:

Vi välkomnar statsrådet Jessika Roswall med medarbetare hit.

Vi börjar med återrapport från möte i rådet den 24 oktober. Finns det något att muntligen tillägga till det skriftliga?

Anf. 57 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Nej, nämnden har tagit del av den skriftliga återrapporten och jag har inget att tillägga, men jag svarar såklart på frågor.

Anf. 58 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi för informationen.

Vi går över på dagordningspunkt 3, EU:s vallag. Det är en riktlinjedebatt och en diskussionspunkt.

Anf. 59 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ordförande! Under den här dagordningspunkten ska rådet återigen diskutera Europaparlamentets förslag till en reviderad valrättsakt, vilket faller under justitieminister Gunnar Strömmers ansvarsområde. För att få ett bra underlag när det gäller hur förhandlingarna ska bedrivas har det spanska ordförandeskapet inför diskussionen vid rådsmötet förberett frågor för att ta ställning till om medlemsstaterna anser att det är möjligt att gå vidare och diskutera de mer politiska aspekterna av förslaget och om rådet stöder idén om transnationella listor och en unionsövergripande valkrets samt huruvida frågor kopplade till sistnämnda frågor enbart är av teknisk karaktär.

Senast detta förslag diskuterades vid allmänna rådet var i oktober 2022. Medlemsstaterna hade då en splittrad inställning till förslaget, och det fanns en skepsis till delar av det. Under det svenska ordförandeskapet togs en enkätundersökning fram, där medlemsstaterna fick avge sin inställning till varje enskild del av förslaget, och enkäten visade att det fortfarande saknas enighet, vilket rapporterades till allmänna rådet i juni. Givet detta framstår fortsatta diskussioner om förslaget som mindre fruktsamma.

Den svenska ståndpunkten har förankrats i riksdagen och innebär att Sverige ser flera problem med förslaget. En grundläggande och helt avgörande förutsättning för att Sverige ska kunna godta en reform om valförfarandet är att de nya bestämmelserna inte kommer i konflikt med våra grundlagar.

Förslaget innehåller bestämmelser som vi har bedömt skulle kunna komma i konflikt med våra grundlagar och våra grundläggande principer för valsystemet. Det handlar bland annat om valkampanjer och deras innehåll och om reglering av politiska partiers nomineringsförfarande. Ändringarna får inte heller rubba den nuvarande institutionella balansen och maktfördelningen mellan EU:s institutioner.

Vi ser tveksamheter kring förslaget om en unionsövergripande valkrets med ett system med transnationella listor där varje väljare ska ha två röster – en röst i den nationella valkretsen och en röst i den unionsövergripande valkretsen. Regleringens syfte framstår i denna del som oklar och komplicerad. Det kan bland annat ifrågasättas på vilket sätt ett högre valdeltagande skulle främjas genom detta system, till skillnad från hur ett normalt val går till. Tveksamheterna är alltså inte av teknisk karaktär utan mer av principiell karaktär.

Regleringen i den befintliga valrättsakten, som bygger på grundtanken om att förfarandet vid val till Europaparlamentet i allt väsentligt ska följa de regler som gäller för nationella val, är en ändamålsenlig ordning, och den bör behållas, som vi ser det. Den bidrar till att upprätthålla väljarnas förtroende för att valet genomförs säkert och att resultatet är tillförlitligt.

Anf. 60 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen! Detta är en fråga som verkar komma tillbaka om och om igen. Historiskt har vi ju här i Sveriges riksdag varit eniga om att vi är negativa till transnationella listor. När vi såg regeringens utskickade ståndpunkt och dessutom tittade på de frågor som var ställda uppfattade vi inte att ståndpunkten var så tydlig när det gäller hur negativa vi är till detta. Men nu, efter statsrådets dragning, uppfattar jag mycket tydligare att regeringen liksom riksdagen här i Sverige är synnerligen negativ till transnationella listor.

Min andra fråga gäller hur det kommer sig att detta med transnationella listor poppar upp hela tiden. Jag vill minnas – jag kan förstås minnas fel – att statsrådet Roswall var här vid ett av nämndens möten i somras och resonerade om hur man skulle använda de överblivna platserna i Europaparlamentet efter Storbritanniens lämnande av EU. Om jag minns rätt fanns det en kompromiss som sa att delar av platserna skulle användas och att i utbyte skulle frågan om transnationella listor så att säga vara bortspeland. Så minns jag diskussionen.

Nu är ju inte statsrådet ansvarigt för att dessa frågor har poppat upp igen, men jag skulle ändå vilja höra en referens till de avtal och diskussioner som har varit.

Anf. 61 ORDFÖRANDEN:

Detta poppar väl upp i Europaparlamentet. Precis som Mathias Tegnér säger är det väldigt glädjande att både det skriftliga och det muntliga ordet är det som gäller. Vill statsrådet kommentera det elände som Tegnér tog upp?

Anf. 62 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ordförande! Det stämmer. Det är lite olika frågor. När det gäller detta med vallagen, som ju nu poppar upp igen, har våra invändningar från svensk sida mycket större dignitet. Det är detta vi vidhåller, men vi har heller ingen annan uppfattning när det gäller frågan om transnationella listor, som vi också har haft uppe här.

Den fråga som var uppe i somras handlade om Europaparlamentets sammansättning, som vi var tvungna att fatta beslut om. Jag tror att vi alla kan vara överens om att det var viktigt. Jag skulle inte beskriva kompromissen riktigt på samma sätt som ledamoten, men

Anf. 63 ORDFÖRANDEN:

Då kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 4, Övriga frågor. Det är information. Jag hör att statsrådet säger att det inte finns några övriga frågor.

Då går vi vidare till dagordningspunkt 5, Lagstiftningsprogrammering – kommissionens arbetsprogram för 2024. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 64 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Herr ordförande! Då ska jag berätta om kommissionens arbetsprogram.

Den nuvarande kommissionen har nu antagit sitt sista arbetsprogram. Programmet speglar det arbete som har bedrivits under de gångna fyra åren och bygger på Ursula von der Leyens tal i september om tillståndet i unionen 2023.

Regeringen välkomnar i stort kommissionens arbetsprogram, som på ett bra sätt avspeglar de utmaningar som EU står inför. Ordförandeskapet frågar medlemsstaterna vilka politikområden och lagstiftningsförslag som bör prioriteras under mandatperioden och vilka som förtjänar uppmärksamhet bortom 2024.

Jag vill framhålla följande delar i arbetsprogrammet, som också är viktiga inför nästa lagstiftningsperiod.

Kommissionen betonar vikten av att EU visar fortsatt stöd till Ukraina. Stödet ska vara brett och omfatta såväl ekonomiska och politiska som militära insatser. Detta är förstås oerhört viktigt och något som regeringen instämmer i.

EU behöver göra mer för att stärka konkurrenskraften och tillväxten inom unionen. Regeringen ser det som mycket positivt att kommissionen går vidare med frågor om förbättrad konkurrenskraft, som Sverige drev aktivt under det svenska ordförandeskapet. Bättre lagstiftning, färre omotiverade administrativa bördor och mindre byråkrati förbättrar förutsättningarna för starkare tillväxt och är fortsatt högt prioriterade av regeringen.

En aktiv politik för fri och regelbaserad handel med omvärlden stärker EU:s konkurrenskraft, och regeringen välkomnar därför att arbetet med att sluta nya frihandelsavtal drivs vidare av kommissionen.

Ordförande! Regeringen ser också positivt på att kommissionen redan nu inleder ett arbete med att analysera effekterna av en utvidgning. Olika politikområden ska bli föremål för analyser som kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet med den framtida utvidgningen. Utvidgningen ska också vila på en meritbaserad grund.

Den gränsöverskridande organiserade brottsligheten är systemhotande, såväl vad gäller den yttre som den inre säkerheten i EU. Regeringen välkomnar att kommissionen prioriterar att bekämpa smuggling av migranter och att förhindra att narkotika smugglas in via hamnar i EU.

I veckan skickade regeringen ett brev till kommissionen och ordförandeskapet med fyra prioriteringar på inrikesområdet. Det handlar om förstärkt gränskontroll, förbättrat informationsutbyte, bekämpning av

terrorismfinansiering och om att nå en överenskommelse om migrations- och asylpakten.

Den gröna omställningen, globala miljöutmaningar och klimatförändringar är centrala delar av arbetsprogrammet. Detta välkomnar regeringen. För den gröna omställningen behövs ett effektivt genomförande av den lagstiftning och de åtaganden som tagits fram inom ramen för den gröna given och EU:s miljöhandlingsprogram.

Ett avsnitt i handlingsprogrammet benämns som "en ny satsning på demokrati i Europa". Situationen vad gäller respekten för rättsstatens principer i flera medlemsstater ger fortfarande skäl till oro. Regeringen välkomnar att frågan lyfts upp i arbetsprogrammet. Respekten för EU:s värden är en förutsättning för ett fungerande samarbete inom unionen.

För att människor och företag ska komma i fullt åtnjutande av fördelarna med EU:s gemensamma regler är det viktigt att de genomförs fullt ut och på ett korrekt sätt. Detta är en gammal svensk käpphäst, och regeringen välkomnar att genomförandet av EU-rätten ges hög prioritet av innevarande kommission.

Avslutningsvis vill jag framhålla att varje enskilt initiativ som presenteras av kommissionen måste analyseras och beredas när förslaget väl har lagts. Regeringen kommer därför att återkomma till riksdagen allt eftersom förslagen presenteras.

Anf. 65 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen! Vi socialdemokrater är i huvudsak eniga med regeringen när det gäller förslag till svensk ståndpunkt. Sedan finns det ett antal områden där vi tycker att det hade varit rimligt att svara på kommissionens frågor på ett lite annorlunda sätt.

Exempelvis menar vi att en grön nyindustrialisering är väldigt viktig för svensk ekonomi men också för omställningen, och det hade varit bra och vällovligt om regeringen tydligare tryckte på det. Vi uppfattar att man inte ser den potentialen och att det finns andra länder runt om i både Europa och världen som mer trycker på det här, vilket troligen kommer att riskera att investeringar hamnar i andra länder än i Sverige. Det tycker vi är beklagligt, så vi skulle gärna se att grön nyindustrialisering kom högre upp när det gäller prioriteringarna.

Sedan tycker vi, som vi har uttryckt tidigare, att det är rimligt att prioritera en rättvis handel. Där kan man tycka att det bara är en fråga om enstaka ord, men vi menar att det är en viktig skillnad mellan att prata just om en rättvis handel och en regelbaserad handel.

De flesta partier i Sveriges riksdag har en tradition av att stödja fri handel. Där skiljer sig inte Socialdemokraterna från till exempel Moderaterna. Däremot skulle jag vilja invända att handel per definition inte är rättvis. Vi vet ju att frihandeln, exempelvis, har både vinnare och förlorare. Då är det naturligt att det måste finnas nationell policy och regler för hur handeln går till. Vi tror, om man zoomar ut och tittar ut över världen, att det finns en risk att det regelbaserade frihandelssystemet kommer att krackelera om vi inte möter upp de orättvisor som finns.

Det där ser numera både IMF, OECD och Världsbanken, gamla klassiska nyliberala bastioner, och därför vill jag ändå framföra att när regeringen inte pratar om rättvis handel så finns det en risk att vi inte står

2023/24:12
10 november

upp för det som är ett fundament för att frihandeln ska kunna överleva i vår globaliserade värld. Det känns tråkigt.

Anf. 66 HÅKAN SVENNELING (V):

Jag vill bara instämma i Mathias Tegnér's åsikter om rättvis handel. Vi ser ju hur EU på frihandelsområdet har flera förhandlingar där vi inte tycker att man tar tillräckligt stor hänsyn till nationella förhållanden, framför allt när det kommer till miljö- och klimatfrågor. Det är mycket diskussioner kring avtal i Latinamerika och vad det skulle innebära om de förhandlingarna slutförs utifrån de förslag som ligger på bordet.

Anf. 67 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Vad gäller grön industrialisering delar jag inte den uppfattning som beskrivs. Regeringen under det svenska ordförandeskapet lyfte konkurrenskraft tillsammans med grön omställning. Det här ska jag inte ägna tid åt i dag om vi ska hålla tidsschemat, men jag är av en annan uppfattning. Egentligen tror jag att vi tycker precis likadant, och det är det som vi lyfter fram så ofta vi kan.

När det gäller rättvis handel ser jag inte alls den risk som målas upp. Det jag sa är att vi vill vidhålla en regelbaserad handel. Vi kommer som sagt var att komma tillbaka när det, förhoppningsvis får jag lov att säga, finns nya frihandelsavtal som vi kan diskutera. Där är vi tyvärr inte nu. Det är en kritik som jag har fört fram till kommissionen att vi har haft för få sådana under den innevarande kommissionens mandatperiod.

Håkan Svenneling gjorde mer av ett medskick, eller hur? Det var ingen specifik fråga?

(ORDFÖRANDEN: Jag uppfattade det som viktiga ståndpunkter framförda av ledamöter.)

Då är jag klar.

Anf. 68 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Tack för svaret, statsrådet! Då hoppas jag, baserat på den diskussionen om vad som har skett bakåt, att statsrådet också tar med sig den positiva inställningen när det gäller grön nyindustrialisering i de diskussioner som kommer framåt. Det ser jag mycket fram emot.

När det gäller synen på handel ska jag helt ogenerat göra reklam för min bok som just handlar om det här. Den ska jag förära statsrådet så får vi diskutera frågan vidare vid ett annat tillfälle.

Anf. 69 ORDFÖRANDEN:

Vi ser fram emot ett seminarium med statsrådet och ledamoten Tegnér!

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Dagordningspunkt 6, Förberedelser inför Europeiska rådet den 14–15 december: Utkast till kommenterad dagordning.

Anf. 70 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Jag känner ju ordföranden väl så jag vet, Mathias Tegnér, att om man säger någonting om böcker får man ordförandens öra.

Den 14–15 december träffas stats- och regeringscheferna. Vid allmänna rådets möte kommer utkastet till annoterad dagordning inför Europeiska rådet att behandlas. Nämnden har tagit del av dagordningen, och på den står Ukraina, Mellanöstern, EU:s utvidgning, översynen av den fleråriga budgetramen, säkerhet och försvar samt yttre förbindelser. I samband med mötet planeras även ett toppmöte med länderna på västra Balkan.

För regeringen är det viktigt att Europeiska rådet fortsätter att hålla Ukraina högt på dagordningen och att EU fortsätter att stödja Ukraina militärt, humanitärt och ekonomiskt, inklusive nödvändigt finansierat stöd till den ukrainska staten och långsiktigt stöd till återuppbyggnad. Det är också viktigt att komma vidare med arbetet om hur frysta ryska tillgångar ska kunna användas för återuppbyggnaden av Ukraina.

Situationen i Israel och Gaza är fortfarande djupt oroande. Nämnden har nu på morgonen samrått med regeringen i frågan inför FAC som träffas den 13 november.

Regeringen välkomnar att kommissionen i veckan presenterade sitt årliga utvidgningspaket med sin analys och utvärdering av reformframstegen i de tio länder som nu omfattas av EU:s utvidgningsprocess. Utvidgningspaketet utgör en central del i arbetet med att slå fast inriktningen för utvidgningspolitiken. Redan nu vill jag säga att det är särskilt glädjande att kommissionen rekommenderar att medlemskapsförhandlingar bör inledas med Ukraina. Det är ett kvitto på de imponerande ansträngningar som Ukraina har gjort trots pågående krig och något som den svenska regeringen såklart stöder.

Kommissionens paket kommer att behandlas av rådet under de kommande veckorna. Från svensk sida anser vi att det är av stor vikt att behålla EU-enigheten. Det nya säkerhetspolitiska läget i Europa gör detta mycket angeläget.

Ordförande! En målsättning vid decembermötet är att ledarna ska nå en överenskommelse om översynen av den fleråriga budgetramen. Sverige behåller en mycket budgetrestriktiv linje för att hålla nere svensk avgift. Budgetramens omfattning bör förbli oförändrad, och budgettakets ram bör ej öppnas. Den egentliga avgörande frågan för nuvarande MFF har nått en gräns vad gäller finansieringen till Ukraina. Sverige kommer att verka för fortsatt stöd via EU till Ukraina. Regeringen verkar för att Ukrainafaciliteten ska hanteras som ett separat instrument. För EU:s initiativ på andra områden är regeringens linje att finansieringen i första hand ska ske via omprioritering av befintliga medel.

Diskussionen om säkerhet och försvar förväntas bli en fortsättning på diskussionerna som startade vid det informella ER-mötet i Versailles.

Avslutningsvis kan regeringen stödja dagordningen. Vad gäller diskussionen i substans återkommer jag vid nästa samråd med EU-nämnden den 8 december.

Anf. 71 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 7, Rättsstatsprincipen i Polen – motiverat förslag enligt artikel 7.1 i EU-fördraget. Det är en informationspunkt.

Anf. 72 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Vid rådets möte nästa vecka kommer kommissionen att ge en uppdatering om läget gällande rättsstatens principer i Polen. Som ordföranden sa är det en informationspunkt.

Vi har nu en politisk situation i Polen som vi hoppas ska leda till nya och mer positiva förutsättningar när det gäller de reformer som är nödvändiga framför allt inom det polska rättssystemet. Regeringen anser att artikel 7-förfarandet ska stå kvar på rådets dagordning så länge som kommissionen gör bedömningen att risk för systematiskt hot mot rättsstatens principer föreligger i Polen.

Anf. 73 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Dagordningspunkt 8, Unionens värden i Ungern – motiverat förslag enligt artikel 7.1 i EU-fördraget. Det är en informationspunkt.

Anf. 74 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Vid rådet nästa vecka kommer kommissionen också att ge en uppdatering gällande rättsstatens principer i Ungern. Som framgår av landkapitlet om Ungern i kommissions årliga rättsstatsprinciprapport görs vissa framsteg bland annat avseende rättsväsendets oberoende. Däremot är korruption, yttrandefrihet och mediefrihet fortfarande bekymmersamma områden där situationen inte har förbättrats enligt kommissionens bedömning.

Det är rådets skyldighet att följa upp läget i Ungern, och regeringen anser även här att artikel 7-förfarandet måste stå kvar på rådets dagordning så länge som kommissionen gör bedömningen att risken för systematiskt hot mot unionens värden föreligger i Ungern.

Regeringen understryker att EU:s grundläggande värden inte är förhandlingsbara.

Anf. 75 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 9, Europas framtid. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 76 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Jag vill varna för att jag kommer att bli lite långrandig. Några som var med häromdagen kommer att få höra samma sak. Linnéa Wickman nickar.

Jag var som sagt tidigare i veckan i utrikesutskottet för att tala om EU:s framtid, och jag vill ge samma information till nämnden.

Diskussionerna om EU:s framtid sker ju i skuggan av ett krig på vår kontinent, där Ukraina kämpar för sitt land och för vår gemensamma säkerhet. Bara några dagar efter den fullskaliga ryska invasionen lämnade

Ukraina in sin ansökan om att bli medlem i EU, och i juni förra året fick Ukraina och Moldavien kandidatlandsstatus.

Frågan om utvidgning är med andra ord tillbaka på EU:s dagordning, och med det följer också frågan om hur EU ska kunna fungera effektivt med fler medlemsstater och vilka reformer som i så fall krävs.

De här diskussionerna behövde komma upp på politisk nivå. Det behövde ske med samtliga medlemsstater, och det var därför som jag också under det svenska ordförandeskapet inledde diskussioner vid det informella EU-ministermötet i Uppsala i somras. Vi diskuterade då hur EU behöver anpassas för att klara en framtida utvidgning.

Den diskussionen har sedan följts upp vid ett par informella lunchdiskussioner vid allmänna rådet. Frågan behandlades även vid det informella EU-ministermötet i Murcia i slutet av september. Dessutom har stats- och regeringscheferna avhandlat frågan i samband med sitt informella möte i Granada i början av oktober.

Den röda tråden i diskussionen har alltså varit vad EU behöver förändra för att fungera efter en framtida utvidgning, det som ibland kallas absorptionsförmåga. Man kan säga att det i stort har kretsats kring fyra teman, tre som rör EU och ett som rör själva utvidgningen.

Vid allmänna rådets möte nästa vecka har framtidsdiskussionerna satts på dagordningen. Som stöd till lunchdiskussionen har ordförandeskapet tagit fram en färdplan för hur frågorna ska hanteras de kommande åren, som jag tror är utsänd till nämnden.

Det är förstås naturligt att ordförandeskapet tar fram en plan för hur arbetet i rådet bör se ut. I stora drag handlar det om att man under nästa år och in på 2025 börjar hantera konsekvenserna av utvidgningen och för EU:s politik, budget och institutioner. Från regeringens sida anser vi att det är bra att arbetet börjar ta sin form, även om jag kan konstatera att färdplanen är väldigt ambitiös.

Diskussionerna handlar först och främst om institutionella frågor. Hur ska kommissionen och Europaparlamentet se ut och fungera med 35-plus medlemsstater? Vilka konsekvenser får det för beslutsfattandet och EU:s problemlösningförmåga? Blir det nödvändigt att ändra regler?

Regeringens ingångsvärden i den här diskussionen är att de förändringar som behövs kan genomföras inom ramen för nu gällande fördrag. Vi vill alltså inte se en fördragsförändringsprocess, vilket skulle vara tidsödande och splittrande. I färdplanen finns inte heller någon process för fördragsförändringar, vilket vi välkomnar. I stället avslutas färdplanen med att det i processens slutskede ska utvärderas om fördragsändringar kan vara nödvändiga. Det får vi ta ställning till då.

När det gäller kommissionens sammansättning anser regeringen att ordningen med en kommissionär per land fyller en viktig funktion och att det bör gälla även framöver. Det är viktigt att Sverige finns representerat i kommissionärskollegiet. Det innebär en nationell synlighet, koppling och förankring, vilket är viktigt för EU:s legitimitet.

Den kanske svåraste frågan rör beslutsreglerna. Olika medlemsstater ser fördelar med kvalificerad majoritet på olika områden, men i nuläget finns ingen samsyn om att gå över till beslutsfattande med kvalificerad majoritet på specifika områden.

Regeringen är öppen för att gå över till kvalificerad majoritet på några områden inom utrikes- och säkerhetspolitiken. Det gäller beslut om EU-

2023/24:12
10 november

positioner om mänskliga rättigheter i internationella forum, beslut om sanktioner och beslut om civila insatser.

Ordförande! För regeringen är det viktigt att omfattande EU-reformer inte i praktiken görs till ett villkor för framsteg i utvidgningsprocessen. Vi ska fokusera på vad som är nödvändigt och på det politiska innehållet, inte på formerna.

Från svensk sida vill vi också se över graden av detaljreglering i en utvidgad union som också innebär en större mångfald. För vissa politikområden är en harmoniserad lagstiftning förstås oundviklig, till exempel för att reglera produktstandards på den inre marknaden. På andra områden kan det däremot vara mer lämpligt med gemensamma mål och att medlemsstaterna har en högre grad av frihet att själva utforma politiken. Till exempel ser miljön väldigt annorlunda ut i Cypern jämfört med norra Sverige, vilket såklart gör att det kan vara svårt att ta fram detaljerad lagstiftning som passar för dessa båda yttre ändar av unionen.

Detta är en diskussion som i grund och botten handlar om att värna subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna, men det handlar också om att ta diskussionen om bättre lagstiftning på allvar.

En annan aspekt som är relevant i denna diskussion rör hur olika politikområden kommer att påverkas av en utvidgning och hur de behöver anpassas och reformeras. Här är diskussionen verkligen i sin linda, men alla förstår att Ukraina som medlem skulle påverka budgetintensiva politikområden som jordbruks- och sammanhållningspolitiken.

Här har regeringen påbörjat ett analysarbete för att ta fram ståndpunkter. Kommissionen jobbar förstås på sin kant med vilka reformer som kan bedömas vara nödvändiga, och i sitt state of the union-tal berättade Ursula von der Leyen att kommissionen kommer att göra så kallade pre-enlargement policy reviews, vilket jag ännu inte har något svenskt ord för.

Även andra områden kommer att påverkas. Hur kommer exempelvis den nya yttre gränsen att fungera, och hur kommer utvidgningen att påverka den inre marknaden? En aspekt är klar, nämligen att det är helt centralt att rättsstatens principer upprätthålls. Utvidgningen är viktig, men den får inte ske till priset av det förtroende som vårt samarbete vilar på.

Utöver institutionella frågor och påverkan på olika politikområden kommer utvidgningen såklart också att påverka EU:s budget. Det blir i praktiken ett tillfälle att genomföra en nödvändig budgetmodernisering. Hur detta ska gå till och vilka omprioriteringar som bör göras får vi tillfälle att diskutera under kommande år när den nya kommissionen kommer på plats.

Utöver det sakliga innehållet har det varit en del diskussioner om hur processen för EU:s interna reformer inför en utvidgning ska gå till. En fråga som ni känner till är om vi till exempel behöver ett datum för när vi ska vara klara. Från regeringens håll ser vi ingen fördel med att sätta ett specifikt datum, utan det viktiga är att EU är redo att ta emot nya medlemmar när kandidatländerna är redo att bli nya medlemmar. Det får inte vara EU som bromsar.

Slutligen har diskussionerna berört frågan om det finns anledning att se över utvidgningsprocessen som sådan. Vägen till medlemskap upplevs ofta som lång. Många menar därför att vi bör hitta sätt att låta

kandidatländerna få ta del av vissa delar av samarbetet under processens gång i utbyte mot reformer och framsteg i deras EU-närmande.

Regeringens ingång är att det är värt att gå på djupet i denna fråga. Det måste dock stå klart att en gradvis integration måste förbli meritbaserad, bygga på rättsstatens principer och vara reversibel om utvecklingen går bakåt, och den ska inte vara en ersättning för medlemskap. Målet för regeringens utvidgningspolitik är ett enat Europa där kandidatländerna blir medlemmar och kan delta i alla delar av EU:s politik.

Anf. 77 JACOB RISBERG (MP):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Jag vill börja med att säga att jag instämmer i den svenska ståndpunkten och att jag inte har någon avvikande ståndpunkt där. Jag fick dessutom svar på en av mina frågor under dragningen när det gäller i vilka fall som kvalificerad majoritet kan användas på utrikespolitiska området. Det var ett av mina medskick, men statsrådet nämnde just de tillfällen där jag tycker att det kan vara lämpligt.

Vad gäller utvidgningen vill jag lägga till att det kan finnas poänger med att se över möjligheten även där. Vi tycker inte att enskilda länder ska kunna blockera utvidgningsprocessen så länge kandidatländerna uppfyller EU:s kriterier för medlemskap. Därför bör även ministerrådet kunna övergå till att fatta beslut med kvalificerad majoritet i frågor om utvidgningen, så att enskilda medlemsländer inte kan blockera processen.

Anf. 78 ANNA LASSES (C):

Jag hade exakt samma fråga, men eftersom jag är lite långsam i min uppfattningsförmåga hann jag inte riktigt höra exakt vilka punkter där regeringen har tänkt sig att man kan gå över till kvalificerad majoritet. Jag fick med mig mänskliga rättigheter och civila institutioner, men sedan tror jag att jag missade två stycken. Om jag får vill jag jättegärna be om att få höra dem igen.

I övrigt står Centerpartiet bakom regeringens ståndpunkt. Jag är absolut inte avundsjuk på dem som sitter och ska fundera över hur jordbrukspolitiken ska lösas framöver.

Anf. 79 HÅKAN SVENNELING (V):

Jag vill göra tre nedslag i EU-ministerns långa anförande.

Det första nedslaget gäller hur man beslutar – beslutsregler. Där vill jag anmäla avvikande ståndpunkt gällande att vi i Vänsterpartiet tycker att enighet i beslut kopplade till utrikes- och säkerhetspolitik ska behållas. Vi tror inte att den här utvecklingen gynnar Sverige, även om olika medlemsstater har använt reglerna på ett felaktigt sätt för att blockera.

Det andra nedslaget är att det låter som att det pågår något slags diskussion om en översyn av jordbrukspolitiken. Detta är i grunden bra. EU behöver reformera sin jordbrukspolitik både i omfattning och i inriktning. Framför allt kräver klimatet det. Jag hoppas att Sverige på ett bra sätt kan verka för att översynen hittar former som gör att den kan utvecklas och effektiviseras. Innan jag kom in i detta hus hade jag en tjänst som berörde den gemensamma jordbrukspolitiken, och jag har med egna ögon sett behovet av reformer. Detta kan jag säga utan att gå in i detalj.

Det tredje nedslaget gäller att länder kan komma med i vissa EU-delar innan de får medlemskap. Den ståndpunkt som EU-ministern redogör för är väldigt klok. Detta kan verkligen vara ett bra sätt för Europa att ta in medlemsstater. Även om de inte blir medlemmar, därför att de ännu inte är där, visar man ändå tydligt på EU-vägen, och även om processen är lång kan de känna att den går tydligt framåt.

Jag ser gärna framför mig ett Europa som inkluderar alla Europas länder men där man har rimliga sätt att gå till väga. Jag vill därför gärna ge mitt stöd för den ståndpunkt som ministern redogjorde för.

Anf. 80 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen. Den var förvisso lång, men jag måste säga att jag tycker att den var helt proportionerlig baserat på att de frågor som vi diskuterar här i dag är extremt viktiga för EU:s framtid.

Vi socialdemokrater har ingen avvikande mening utan är i huvudsak eniga med regeringen. Vi välkomnar diskussionen om beslutsformer, exempelvis när det gäller kvalificerad majoritet och utrikespolitik. Det är också glädjande att regeringen och dess underlag delar den åsikten.

Jag har två frågor kopplat till utvidgningen.

Den ena frågan rör det som finns i ståndpunkten när det gäller Ukraina. Där är det väldigt tydligt att regeringen konstaterar att EU:s inre reformering inte får försena en eventuell utvidgning. Samtidigt har Sverige historiskt haft tydliga ståndpunkter när det gäller hur vi hanterar budgetprocessen men också när det gäller jordbrukspolitiken. Jag skulle vilja höra lite om hur regeringen har resonerat kopplat till dessa frågor. Tidigare har det funnits en uppfattning att vi först måste lösa frågorna om långtidsbudgeten och jordbrukspolitiken innan EU är redo att ta emot nya länder. Det har i alla fall varit någon form av arbetshypotes, uppfattar jag. Detta skulle jag gärna vilja höra en kommentar om från statsrådet.

Den andra frågan, som blir aktuell när vi diskuterar utvidgning, gäller några av de länder som har varit aktuella under en längre period. De har kanske inte varit det formellt sett, men de har ändå funnits med i diskussionerna, exempelvis Nordmakedonien och Bosnien. Hur ser regeringen på kommissionens ståndpunkt när det gäller utvidgningen och länderna på Balkan, där det finns andra frågor som hänger ihop med bland annat beslutsförfarandet?

Anf. 81 MARTIN KINNUNEN (SD):

Ordförande! Jag tycker att det i allmänhet är en välbalanserad ståndpunkt. Dock är det en principiell sverigedemokratisk uppfattning att vi inte vill lämna över mer självbestämmande till EU:s beslutsfattare. Vi är därför inte för att gå över till kvalificerad majoritet på utrikesrådet. Detta är en avvikande ståndpunkt som vi har anmält här många gånger tidigare.

Anf. 82 ELIN NILSSON (L):

Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen. Jag har egentligen ingen fråga. Regeringens ståndpunkt är väl avvägd, och vi ställer oss självfallet bakom den. Jag är tacksam för att regeringen är så tydlig när det gäller utvidgningen och Ukrainas möjlighet att bli medlemsland. Här är det viktigt att Sverige tar på sig ledartröjan.

När det gäller jordbruksstödet är detta ett väldigt gott tillfälle att se över jordbrukspolitiken. Även där är det viktigt att Sverige driver på för reformering, för ett starkt EU behöver en väl fungerande jordbrukspolitik.

2023/24:12
10 november

Anf. 83 LINNÉA WICKMAN (S):

Ordförande! Jag vill kort beröra frågan om utvidgning. Som statsrådet nämnde hade vi en dialog om detta i utrikesutskottet tidigare i veckan. Att förbereda EU institutionellt för att det ska kunna fungera på ett effektivt och demokratiskt sätt med fler medlemmar och samtidigt slå vakt om den meritbaserade processen kommer att vara en grundläggande uppgift som kommer an på oss politiker i Europa under lång tid framöver.

Ett EU-medlemskap är en stor omställning för de länder som aspirerar på medlemskap och för deras befolkningar. Det är en fråga som givetvis också påverkar svenska folket. Jag vet att statsrådet har pekat ut inte minst EU-valet som en viktig hållpunkt för att demokratiskt förankra denna process i Sverige, i dialog med svenska folket, när det gäller vad en utvidgning kommer att innebära.

Jag undrar: Vilket ansvar ser statsrådet att regeringen har för att säkerställa att det blir en dialog med svenska folket och en livaktig och viktig debatt, utöver EU-valet, som jag vet att statsrådet tidigare har nämnt som en hållpunkt. Vi ser redan nu väldigt avgörande veckor inför mötena på EU-nivå i december.

Anf. 84 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Stort tack för alla inspel! Detta är en viktig diskussion som vi kommer att behöva återkomma till flera gånger, och vissa saker är verkligen i sin linda. Ingen sak är enkel, men vissa saker är på riktigt väldigt svåra. Jag ska börja med några av de lite enklare.

Jag tackar Jacob Risberg för stödet. Det finns olika uppfattningar också bland medlemsstaterna när det gäller övergången till kvalificerad majoritet. Detta är väl känt.

Till Anna Lasses: När det gäller vilka punkter det var hade vi mänskliga rättigheter, som sagt, men jag tror att det hon missade var beslut om sanktioner och beslut om civila insatser.

Håkan Svenneling har anmält avvikande ståndpunkt – det vet vi – liksom Martin Kinnunen.

Som svar på Mathias Tegnér's frågor: När det gäller hur diskussionerna går och behovet av reformer inom jordbrukspolitiken går policyfrågorna in lite i budgetfrågorna. Detta är diskussioner som är nödvändiga att ta, och jag tror som sagt inte att de kommer att bli lätta.

Samtidigt är stödet till att få Ukraina och även Moldavien och västra Balkan att bli medlemmar i EU starkt, men det kommer att innebära konsekvenser som jag tror blir mer kännbara för vissa medlemsstater än för andra. Jag har egentligen inget bättre svar än detta i dag, utan jag tror att vi kommer att behöva återkomma till denna diskussion när vi har lite mer substans när det gäller vad de andra medlemsstaterna tycker. Detta var en av de frågor som vi lyfte upp i Uppsala från början.

Sverige har under lång tid och av tradition haft en gemensam syn på utvidgningspolitiken, och detta tror jag är viktigt för vårt förtroende i dessa frågor. Vi har också haft en tydlig uppfattning om budgetfrågan och att det krävs en modernisering, oavsett utvidgningen. Detta har vi tyckt tidigare.

Med det sagt kommer det såklart fortfarande inte att bli lätt, men vi behöver analysera och anpassa de olika politikområdena. Därför jobbar vi dels internt med att analysera, dels tillsammans med andra i de diskussioner som äger rum.

Det för mig kanske lite in på frågan som Linnéa Wickman ställde om folklig förankring, för jag håller verkligen med om det. Ska det här bli framgångsrikt gäller det att vi har EU:s medborgare med oss. Vi måste förklara varför det här är viktigt för EU, för oss, för vår säkerhet och tillväxt och så vidare.

Hur gör man det? Ja, det är klart att regeringen har ett stort ansvar i det. Om Mathias Tegnér får dela med sig om sin bok tänkte jag dela med mig om det jag skrivit. Nej, det ska jag inte göra. Jag försöker delta i olika panelsamtal, vara ute på skolor och så vidare. Men här har vi faktiskt ett gemensamt ansvar, alla vi politiker, att vara aktiva och tala om det. Jag tror att Europaparlamentsvalet kommer att vara ett tillfälle, men det är inte det sista.

Jag tror inte att jag missade någon fråga, men jag tackar som sagt för de inspel som jag fått. Det är värdefullt för mig i mina diskussioner.

Anf. 85 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar jag att det finns en avvikande ståndpunkt från Vänsterpartiet vad gäller att frångå enighet och en från Sverigedemokraterna på samma tema.

I övrigt kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi till dagordningspunkt 10, Förbindelserna mellan EU och Förenade kungariket. Det är en informationspunkt.

Anf. 86 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Relationen mellan EU och Storbritannien faller under utrikesminister Tobias Billströms ansvarsområde.

Relationen med Storbritannien stärktes under våren 2023 till följd av den överenskommelse som nåddes om Nordirland i form av Windsoravtalet. Överenskommelsen ledde fram till ett flertal lagstiftningsförfaranden som behandlades på rekordtid av rådet under ledning av det svenska ordförandeskapet, som ni säkert minns. Det här arbetet gjorde det möjligt för EU och Storbritannien att återuppta arbetet med att genomföra stora delar av handels- och samarbetsavtalet TCA.

Vid mötet väntas kommissionen ge en lägesuppdatering om den senaste händelseutvecklingen i relationen mellan EU och Storbritannien. Lägesuppdateringen väntas främst fokusera på genomförandet av Windsoravtalet, Storbritanniens anslutning till unionsprogrammen samt utformningen av den strukturerade dialogen. Därutöver kommer kommissionen att informera om vissa utestående frågor, till exempel ungdomsmobilitet.

Handeln med elfordon mellan EU och Storbritannien kommer att diskuteras, då nuvarande övergångsregler löper ut vid årsskiftet och en snar lösning behöver komma på plats. Om övergångsreglerna upphör kommer handeln med de flesta elfordon i båda riktningar att beläggas med 10 procent tull medan handeln med konventionella bilar fortsatt kommer att ha 0 procent tull.

Fordons- och batteriindustrin önskar se en förlängning av nuvarande regler med tre år fram till den 31 december 2026. Regeringen stöder förlängningen och har uppmanat kommissionen att ta initiativ till denna. Detta för att skapa nödvändiga förutsättningar för fordons- och batteriindustrins konkurrenskraft, stärka europeisk batteriproduktion och etablera en hållbar batterivärdekedja i EU.

Anf. 87 HÅKAN SVENNELING (V):

Ordförande! Jag förstår att min kommentar ligger något utanför den förhandling som kommer att ske mellan EU och UK, men jag vill ändå säga detta i sammanhanget.

Jag var i Nordirland i augusti och hade ett väldigt intressant möte i det regionala parlamentet, Stormont, med bland annat DUP och andra partier.

En konsekvens av Windsorramverket, som jag ändå tycker är ett i grunden bra ramverk, är att det nordirländska parlamentet inte fungerar. Man har inte sessioner sedan drygt ett och ett halvt, nästan två, år tillbaka.

Jag tycker att det är viktigt att Sverige noterar att parlamentet är förutsättningen för den lokala demokratin i Nordirland och att medborgarna är väldigt missnöjda med att politikerna inte sammanträder i parlamentet.

DUP väntar på en förändring som inte kommer att ske, det vill säga en omförhandling av Windsorramverket. Det är bra att inte på något sätt öppna för den möjligheten utan snarare i dialogen med Storbritannien diskutera hur Storbritannien kan engagera sig i att parlamentet i en av delarna i Förenade kungariket faktiskt inte fungerar. Det är det som Nordirland många gånger saknar – engagemang från London.

Anf. 88 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Jag tackar Håkan Svenneling och tar det med mig.

Det enda jag vill säga är att det ändå är ett under hur snabbt vi fattade beslut i våras. EU visade verkligen otrolig enighet, och det vet Storbritannien som sagt om. Men jag tackar för informationen.

Anf. 89 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar också för informationen som statsrådet gav.

Vi går till dagordningspunkt 11, Rådets förordning om ändring av förordning nr 1 om vilka språk som skall användas i Europeiska ekonomiska gemenskapen. Det är en informationspunkt.

Anf. 90 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Då återkommer jag till denna punkt.

På allmänna rådets möte den 19 september presenterade Spanien sitt förslag om att katalanska, baskiska och galiciska ska bli officiella språk och arbetsspråk för EU:s institutioner. Då framkom att en majoritet av medlemsstaterna inklusive Sverige ville avvakta en ordentlig utvärdering av vilka konsekvenser förslaget skulle få innan man kunde ta ställning till det.

Vid mötet den 24 oktober redogjorde Spanien muntligt för hur arbetet hade fortsatt, men någon konsekvensanalys presenterades inte. I går på Coreper fick vi besked om att det blir en likadan övning denna gång.

Regeringen står kvar vid samma ståndpunkt som tidigare, det vill säga att vi ställer oss tveksamma till en revidering av förordning nummer 1 för att katalanska, baskiska och galiciska ska bli officiella språk och arbetsspråk för EU:s institutioner. Regeringen anser att konsekvensanalys vad gäller förslaget påverkan på effektiviteten i EU-arbetet samt budgetära och praktiska effekter behövs för att kunna ta slutlig ställning.

Anf. 91 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Då har vi kommit till dagordningspunkt 12, Övriga frågor: Strategi för de yttersta randområdena: en framåtblick. Det är en informationspunkt.

Anf. 92 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Ordförande! Precis, under Övriga frågor kommer ordförandeskapet att informera om arbetet med EU:s yttre randområden. Det är Madeira, Kanarieöarna och flera till.

Frågan faller under landsbygdsminister Peter Kullgrens ansvarsområde, och jag har inget övrigt att tillägga på denna punkt.

Anf. 93 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Därmed har vi kommit till slutet på dagens föredragningslista.

Vi tackar statsrådet Roswall med medarbetare för deltagandet på dagens EU-nämndssammanträde och önskar en trevlig helg.

Anf. 94 Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M):

Tack, detsamma!

Innehållsförteckning

2023/24:12
10 november

§ 1 Utrikesfrågor – försvar	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 4 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	2
Anf. 5 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 6 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	2
Anf. 7 MARKUS SELIN (S).....	3
Anf. 8 HÅKAN SVENNELING (V).....	3
Anf. 9 ANNA LASSES (C).....	4
Anf. 10 RASMUS GIERTZ (SD)	4
Anf. 11 ANNA LASSES (C).....	4
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	4
Anf. 13 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	5
§ 2 Utrikesfrågor.....	6
Anf. 15 ORDFÖRANDEN.....	6
Anf. 16 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	6
Anf. 17 ORDFÖRANDEN.....	6
Anf. 18 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	6
Anf. 19 ORDFÖRANDEN.....	6
Anf. 20 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	6
Anf. 21 JACOB RISBERG (MP).....	7
Anf. 22 LINNÉA WICKMAN (S)	8
Anf. 23 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 24 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	8
Anf. 25 MATHIAS TEGNÉR (S)	9
Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V).....	10
Anf. 27 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	10
Anf. 28 ORDFÖRANDEN.....	11
Anf. 29 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	11
Anf. 30 ANNA LASSES (C).....	12
Anf. 31 HÅKAN SVENNELING (V).....	12
Anf. 32 LINNÉA WICKMAN (S)	13
Anf. 33 RASMUS GIERTZ (SD)	13
Anf. 34 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	13
Anf. 35 ORDFÖRANDEN.....	14
Anf. 36 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	14
Anf. 37 JACOB RISBERG (MP).....	15
Anf. 38 ANNA LASSES (C).....	16
Anf. 39 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	17
Anf. 40 LINNÉA WICKMAN (S)	18
Anf. 41 HÅKAN SVENNELING (V).....	19
Anf. 42 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	20
Anf. 43 JACOB RISBERG (MP).....	21
Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V).....	21
Anf. 45 LINNÉA WICKMAN (S)	22
Anf. 46 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	22
Anf. 47 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	22

Anf. 48	ORDFÖRANDEN.....	23
Anf. 49	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	23
Anf. 50	MATHIAS TEGNÉR (S)	24
Anf. 51	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	24
Anf. 52	ORDFÖRANDEN.....	25
Anf. 53	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	25
Anf. 54	ORDFÖRANDEN.....	25
Anf. 55	Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	25
§ 3	Allmänna frågor.....	26
Anf. 56	ORDFÖRANDEN.....	26
Anf. 57	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	26
Anf. 58	ORDFÖRANDEN.....	26
Anf. 59	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	26
Anf. 60	MATHIAS TEGNÉR (S)	27
Anf. 61	ORDFÖRANDEN.....	27
Anf. 62	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	27
Anf. 63	ORDFÖRANDEN.....	28
Anf. 64	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	28
Anf. 65	MATHIAS TEGNÉR (S)	29
Anf. 66	HÅKAN SVENNELING (V).....	30
Anf. 67	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	30
Anf. 68	MATHIAS TEGNÉR (S)	30
Anf. 69	ORDFÖRANDEN.....	30
Anf. 70	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	31
Anf. 71	ORDFÖRANDEN.....	31
Anf. 72	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	32
Anf. 73	ORDFÖRANDEN.....	32
Anf. 74	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	32
Anf. 75	ORDFÖRANDEN.....	32
Anf. 76	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	32
Anf. 77	JACOB RISBERG (MP).....	35
Anf. 78	ANNA LASSES (C).....	35
Anf. 79	HÅKAN SVENNELING (V).....	35
Anf. 80	MATHIAS TEGNÉR (S)	36
Anf. 81	MARTIN KINNUNEN (SD)	36
Anf. 82	ELIN NILSSON (L).....	36
Anf. 83	LINNÉA WICKMAN (S)	37
Anf. 84	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	37
Anf. 85	ORDFÖRANDEN.....	38
Anf. 86	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	38
Anf. 87	HÅKAN SVENNELING (V).....	39
Anf. 88	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	39
Anf. 89	ORDFÖRANDEN.....	39
Anf. 90	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	39
Anf. 91	ORDFÖRANDEN.....	40
Anf. 92	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	40
Anf. 93	ORDFÖRANDEN.....	40
Anf. 94	Statsrådet JESSIKA ROSWALL (M)	40